

De Utrechtse Klimaataanpak:
Naar Netto Nul

14 mei 2024

Voorwoord

Wat kun je doen om de wereld te verbeteren? Die vraag is voor mij een drijfveer om te werken in het bestuur van deze mooie provincie. Als gedeputeerde Klimaat en Circulaire Samenleving sta ik in de bevoorrechte positie om beweging in gang te zetten en werk te maken van klimaatbeleid en daarmee te zorgen voor de wereld van morgen.

Het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 bevat de doelstelling om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden en liefst 1,5 graden. In de Europese en Nederlandse Klimaatwet is als doel opgenomen: 55 procent reductie van broeikasgassen in 2030 ten opzichte van 1990 en netto nul procent uitstoot in 2050. Het is een lastige opgave, want de anderhalve graad die internationaal is afgesproken raakt uit zicht. Over redenen om deze ambitieuze doelen na te streven verschijnen bijna dagelijks nieuwsberichten of wetenschappelijke onderzoeken. De boodschap is glashelder: door de toenemende uitstoot van broeikasgassen warmt de aarde op en verandert het klimaat; wetenschappers waarschuwen voor wat er kan gebeuren bij verdere opwarming. Wereldwijd merken mensen al de schadelijke gevolgen van klimaatverandering. Hier in Utrecht zien we weersextremen. Jaren van droogte en wateroverlast komen vaker voor.

Daarom presenteer ik met een wat dubbel gevoel 'De Utrechtse Klimaataanpak'. Aan de ene kant merk ik bij mijzelf plezier en enthousiasme: we gaan met volle kracht vooruit met klimaatbeleid en dragen op die manier ons steentje bij. Ik zie veel kansen om onze leefomgeving en daarmee de gezondheid van onze inwoners te verbeteren. Aan de andere kant lees ik de rapporten van het IPCC en maak ik mij zoals veel anderen zorgen over een leefbare planeet in de toekomst. Het is tijd dat we de plannen die op papier staan gaan realiseren, dat we gaan versnellen, de klimaatdoelen verankeren in ons beleid en werk maken van afspraken waar onze handtekening onder staat.

Als provincie zijn we er om te stimuleren, te reguleren, te participeren en te realiseren. 'De Utrechtse Klimaataanpak' is vernieuwend omdat we beschrijven welke doelen we nastreven en hoe we op samenhangende wijze verslag gaan doen van al onze klimaatactiviteiten en projecten. We onderzoeken wat we kunnen doen op het gebied van bijvoorbeeld CO₂-vastlegging en kijken naar onze rol waar het fossiele subsidies betreft. De leidende vragen zijn: hoe zorgen we ervoor dat de klimaatmaatregelen die we treffen daadwerkelijk bijdragen aan de doelstellingen? Hoe kunnen we ondernemers, burgers en andere overheden in onze regio ondersteunen? Geven we zelf het goede voorbeeld? Het gaat om houvast krijgen, bijsturen als doelen uit zicht raken en prioriteiten aanbrengen om de meeste impact te maken.

We hebben scherp voor ogen wat we op de lange termijn willen bereiken. Tegelijkertijd zijn er veel factoren die onvoorspelbaar zijn. Denk aan de publieke opinie, politieke koers, economische ontwikkelingen en innovaties. We bewegen mee zonder onze doelen uit het oog te verliezen. Dat zijn we aan de generaties na ons verplicht.

Klimaatverandering aanpakken is een taak die niet uitsluitend bij de overheid ligt. Een gezonde, leefbare planeet is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheden, bedrijfsleven en burgers. We moeten het samen doen: Utrecht klimaatneutraal in 2050.

Has Bakker
Gedeputeerde Klimaat en Circulaire Samenleving

De Utrechtse Klimaataanpak | Naar Netto Nul

Klimaatmitigatie & Klimaatadaptatie

Klimaatmitigatie gaat over het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen zoals koolstofdioxide (CO₂), methaan, lachgas en fluorgassen. *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* richt zich hierop.

Klimaatadaptatie gaat over de aanpassingen die we moeten doen omdat het klimaat verandert. De provincie neemt bijvoorbeeld maatregelen tegen wateroverlast, overstromingen, droogte en hitte. Meer hierover is te vinden op: <https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/energie-en-klimaat/klimaatadaptatie>.

Dit begrip wordt nader toegelicht in hoofdstuk 2 onder 'Wat speelt er nog meer?'

Leeswijzer

In *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* beschrijven we op welke wijze de provincie Utrecht het beleid rond broeikasgasreductie op de gewenste manier laat werken: Voor de leesbaarheid schrijven we in dit plan: CO₂, hiermee bedoelen we steeds alle broeikasgassen.

We beginnen met het belangrijkste: wat hebben we afgesproken en wat willen we bereiken? Dat vertellen we in hoofdstuk 1.

In hoofdstuk 2 leggen we uit wat ‘Klimaattafels’ zijn en welke activiteiten en programma’s er al lopen binnen deze tafels op het gebied van CO₂-reductie.

Daarna gaan we aan de slag: in hoofdstuk 3 zetten we uiteen hoe we denken dat we de klimaatdoelen wél gaan halen: door met inzicht de richting te bepalen en door overzicht te geven over activiteiten die de uitstoot van broeikasgassen tegengaan.

In hoofdstuk 4 en 5 vertellen we vervolgens hoe we die activiteiten gaan meten, en hoe we hier jaarlijks over rapporteren.

We bespreken hoe we nóg sneller kunnen gaan: zo beschrijven we in hoofdstukken 6 en 7 hoe we lobbyen bij de EU en de Rijksoverheid, hoe we innovaties gaan stimuleren en hoe we met goede afstemming en communicatie meer gaan bereiken.

Tot slot zetten we alle acties nogmaals onder elkaar in hoofdstuk 8, én beschrijven hoe we deze gaan organiseren. Daar vind je ook een indicatie van de kosten. Wil je meer details? Neem dan ook de bijlagen door.

Wat is ‘netto nul’?

We kunnen de uitstoot van broeikasgassen met ongeveer 95 procent verminderen. De laatste 5 procent uitstoot zal er ook nog in 2050 zijn. Dit wordt gecompenseerd door de broeikasgassen af te vangen en op te slaan, bijvoorbeeld onder de grond of door deze direct uit de lucht te halen. Zodat we uiteindelijk ‘netto nul’-procent broeikasgasuitstoot hebben.

Inhoud

1. Doelstellingen	5	8. Governance, begroting, realisatie en evaluatie	34
Klimaatmitigatie in ons beleid	6		
Landelijke en internationale ambities	6	Bijlagen	
Tijd om te versnellen	6	I. Overzicht prestatie-indicatoren	37
Aan de slag	7	Prestatie-indicatoren per Klimaattafel in begroting 2024	38
2. De Klimaattafels	8	II. Quick scan onder gemeenten en waterschappen	40
Klimaattafels en broeikasgasemissie	9	Inleiding	41
Huidige activiteiten	10	De gemeenten	41
Hoe doen we het?	13	De waterschappen	41
Wat speelt er nog meer?	14	Adviezen	42
3. Sturen op de klimaatopgave	16	III. Bijeenkomst met kritische tegendenkers	43
Waarom willen we sturen?	17	Consultatiebijeenkomst De Utrechtse Klimaataanpak:	
Hoe willen we sturen?	18	Naar Netto Nul	44
Wat willen we sturen?	19	Adviezen aan de provincie	44
4. Data en Monitoring: data is goud	21	Aanbevelingen/bijstelling klimaataanpak	44
Prognoses	23	IV. Werkbijeenkomst met Provinciale Staten	47
Doelstellingen	23	Inleiding	48
5. Klimaatparagraaf en prestatie-indicatoren	25	Analyse	48
Klimaatparagraaf	26	Tot slot	48
Indicatoren	26		
6. Beleidsbeïnvloeding, lobby, draagvlak en afstemming	27		
Beleidsbeïnvloeding & lobby	28		
Draagvlak & gedragsbeïnvloeding	28		
Afstemming	29		
7. Innovatie-aanpak	30		
Innovatie-agenda	31		

Hoofdstuk 1

Doelstellingen

Wat gaan we doen:

De provincie spant zich in de volgende doelstellingen te bereiken:

2030: 55 procent broeikasgasreductie ten opzichte van 1990;

2050: Netto-nul-procent-uitstoot van broeikasgassen.

Provinciale Staten van Utrecht (PS) hebben op 30 oktober 2019 ingestemd met het uitvoeren van het nationale Klimaatakkoord¹ voor zover dit de bevoegdheden van de provincie Utrecht raakt. Met de ondertekening van het Klimaatakkoord heeft de provincie Utrecht aangegeven zich in te spannen de daarin gemaakte afspraken² uit te voeren en waar te maken.

De integrale set van afspraken die hieruit voortkomt, heeft het Rijk gecategoriseerd per Klimattafel: elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, mobiliteit en landbouw & landgebruik. Wij hebben als provincie een zesde tafel toegevoegd die zich richt op de eigen organisatie: de provincie als voorbeeld³.

Klimaatmitigatie in ons beleid

In de Omgevingsvisie hebben Provinciale Staten de ambitie vastgelegd de provincie zo spoedig mogelijk, en uiterlijk in 2050, CO₂-neutraal te laten zijn.

Provinciale Staten hebben met twee moties verzocht om meer coördinatie en versnelling van het klimaatbeleid:

1. *Motie 100* 'Klimaat Centraal'⁴. In essentie vraagt deze motie om:

- het steviger aanzetten van de concernbrede doelstelling voor een klimaatneutrale provincie;
- bij te dragen aan de gecoördineerde uitvoering van het Klimaatakkoord met Rijk;
- het zorgdragen voor verwerking van de klimaatambities in alle relevante programma's en teams van de provincie.

2. *Motie 79* 'Code Rood voor Klimaat, uitwerken op maat' roept onder andere op om:

- in te zetten op het uitwerken van een PDCA- en planning& control-cyclus voor de beheersing van maatregelen op het gebied van CO₂-eq.-reductie en -absorptie⁵.

Ook het provinciale coalitieakkoord 'Aan de slag voor Utrecht' besteedt veel aandacht aan het klimaatbeleid:

'Het klimaat verandert. Dat vraagt om aanpassingen van de omgeving, om gedragsverandering en om maatregelen die de omvang en snelheid van de opwarming van de aarde beperken. In het Klimaatakkoord is afgesproken de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Hiervoor is een integrale en versnelde aanpak nodig. Klimaatverandering raakt al onze beleidsthema's en in het bijzonder mobiliteit, de gebouwde omgeving, het veenweidegebied, de landbouw, de energietransitie en de circulaire samenleving. Het oplossen van netcongestie heeft topprioriteit en is nodig om voldoende ruimte te bieden aan wonen en werken⁶.

Moties 100 en 79 en het coalitieakkoord maken duidelijk dat Provinciale Staten klimaatmitigatie een prioritair en overkoepelend thema vinden. In vrijwel alle domeinen en programma's van de provinciale organisatie vinden activiteiten plaats die een bijdrage leveren aan de reductie van broeikasgassen. Dit vraagt om een samenhangende aanpak en snelheid.

Landelijke en internationale ambities

Wat de urgentie voor de provincie verder versterkt, is dat de landelijke en internationale ambities op het gebied van klimaatmitigatie zijn verzaamd van 49 procent naar 55 procent. Het lijkt er namelijk op dat de opwarming van de aarde sneller verloopt dan oorspronkelijke was berekend. Deze doelstellingen zijn formeel nog niet door Provinciale Staten overgenomen. Wij spannen ons in deze doelen te halen. Dat wil zeggen dat de provincie de volgende (landelijke) doelstellingen nastreeft voor het Utrechts grondgebied:

2030: 55 procent broeikasgasreductie ten opzichte van 1990;

2050: Netto-nul-procent uitstoot van broeikasgassen.

In Europees verband is voorgesteld ook een doelstelling voor 2040 te implementeren: 90 procent broeikasgasreductie. Zodra bekend is of deze doelstelling wordt vastgesteld, is het streven dat de provincie Utrecht hierbij aansluit.

Tijd om te versnellen

De doelstellingen komen uiteindelijk voort uit de afspraken die internationaal zijn gemaakt onder de vlag van de Verenigde Naties. In het Klimaatakkoord van Parijs (2015) is afgesproken dat de opwarming van de aarde onder de 2 graden blijft, en liefst onder 1,5 graden.

Het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) rapporteert regelmatig over de stand van zaken rondom klimaatverandering. Het panel kijkt ook naar de effecten van klimaatverandering en laat zien hoe wereldwijd beleid deze verandering tegen kan gaan.

¹ Statenbesluit PS2019MM04.

² Namelijk: 49 procent reductie van broeikasgassen t.o.v. 1990 en netto-nul-uitstoot in 2050.

³ Dit is besproken tijdens een informatiesessie met de Statencommissie Milieu en Mobiliteit op 2 november 2022.

⁴ Aangenomen op 11 november 2020.

⁵ Zie: <https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/Motie/Motie-79-Code-Rood-voor-Klimaat-uitwerken-op-maat-ingediend-door-D66-e-a-AANVAARD.pdf>.

⁶ 'Aan de slag voor Utrecht', coalitieakkoord 2023 – 2027 provincie Utrecht, blz. 5.

Broeikasgasemissies

Van alle menselijke emissies ooit is 42 procent na 1990 uitgestoten. De concentratie van CO₂ in de atmosfeer is nu het hoogst sinds twee miljoen jaar en concentraties van methaan en lachgas (andere broeikasgassen) zijn het hoogst sinds achthonderdduizend jaar.

De jaarlijkse wereldwijde emissies waren in 2019 12 procent groter dan in 2010 en 54 procent groter dan in 1990. Deze nemen dus nog steeds elk jaar toe. Positief is dat de jaarlijkse groei (langzaam) stagneert. Ongeveer 80 procent van de emissies komt uit elektriciteitsopwekking, industrie, transport en uit de gebouwde omgeving. 20 procent komt uit landbouw en landgebruik.

Emissies variëren substantieel tussen verschillende regio's wereldwijd. De rijkste 10 procent van de bevolking draagt 34-35 procent bij aan het totaal, terwijl de onderste 50 procent van de bevolking 13-15 procent bijdraagt.

Netcongestie

De verduurzaming van de energievoorziening leidt er o.a. toe dat er steeds meer bedrijven en huishoudens overstappen op elektriciteit als energiebron. Dit leidt tot een overbelasting van het elektriciteitsnet. Steeds vaker moeten netbeheerders nee verkopen als een bedrijf extra stroom nodig heeft, of als een nieuwbouwwijk aangesloten moet worden op het elektriciteitsnetwerk. Er worden inmiddels miljarden euro's geïnvesteerd om het netwerk gereed te maken voor de toenemende vraag en het aanbod van elektriciteit. Echter: het zal nog tot 2029 duren voordat de verzwarende van het netwerk daadwerkelijk is gerealiseerd. Netcongestie is daarom een vertragende factor geworden bij het realiseren van de klimaatplannen.

Het meest recente rapport van het IPCC (AR6, 2023) laat zien dat de wereldwijde emissies van broeikasgassen nog steeds toenemen. Ook wordt gesteld dat niet alleen reductie van belang is, maar vooral de snelheid waarmee dit gebeurt. Het is noodzakelijk zo snel mogelijk naar netto nul te gaan om de opwarming te beperken tot 2 of zelfs 1,5 graden opwarming⁷.

Aan de slag

Als vervolg op de motie 'Klimaat Centraal' is in 2021 de *concern-opgave* 'Klimaat Centraal' van start gegaan, in de verwachting

dat deze opgave een coördinerende rol speelt en interne en externe partijen met elkaar verbindt. Deze concernopgave loopt eind 2024 af. *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* beschrijft hoe onze organisatie vanaf 1 januari 2025 de reductie van broeikasgassen in de provincie Utrecht in goede banen leidt.

We spreken bewust van een klimaataanpak en niet van een klimaatplan. We beschrijven de klimaatbeleidscyclus voor onze klimaatopgave. Het overzicht van wat we allemaal aan klimaat-activiteiten gaan doen (het plan) wordt jaarlijks opgenomen in de begroting.

⁷ Zie IPCC AR6 (samenvatting voor beleidsmakers): https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf.

Hoofdstuk 2

De Klimaattafels

Wat gaan we doen:

We rapporteren in het vervolg jaarlijks over klimaatmitigatie aan de hand van de voortgang op de zes Klimaattafels via de P&C-cyclus (zie ook hoofdstuk 5).

De provincie Utrecht doet veel om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan, net zoals de Utrechtse gemeenten en waterschappen. Ook veel ondernemers en burgers zijn bezig met verduurzamen. In dit hoofdstuk geven we een overzicht op hoofdlijnen van alle activiteiten die de provincie Utrecht organiseert op het gebied van klimaatmitigatie.

Wat zijn Klimaattafels?

We hebben alle activiteiten en beleid op het gebied van broeikasgasreductie in de provinciale organisatie geordend naar de vijf landelijke Klimaattafels: Elektriciteit, Industrie, Mobiliteit, Gebouwde omgeving en Landbouw & Landgebruik. Daar hebben we een zesde Klimaattafel aan toegevoegd: de provincie als voorbeeld.

We hebben voor deze indeling gekozen omdat deze een aantal voordelen biedt:

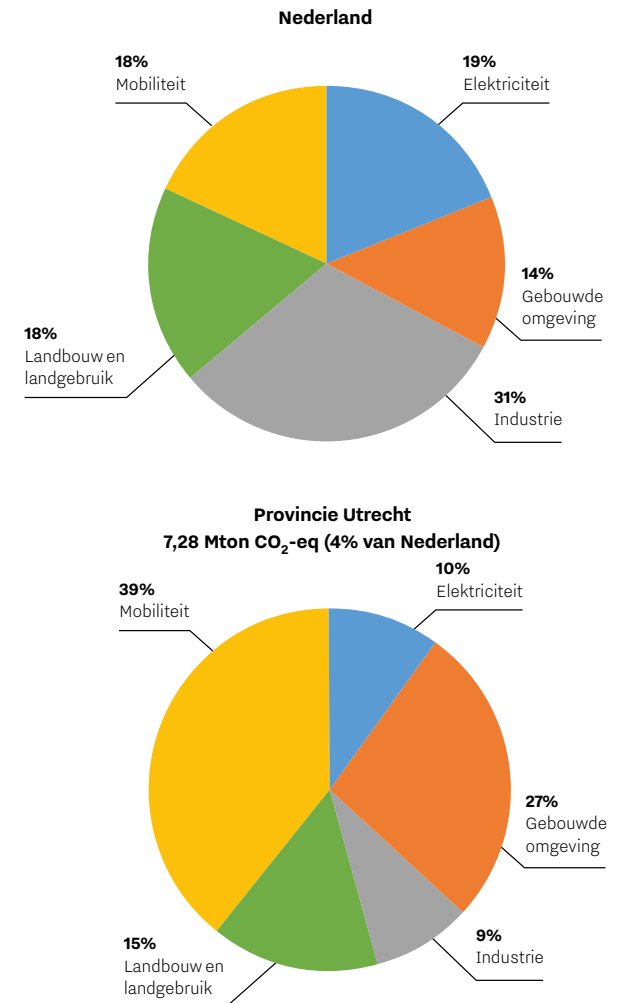
1. De Klimaattafels zijn de basis voor de landelijke indeling (Klimaatakkoord).
2. Andere provincies hanteren ook deze indeling. Dit komt de vergelijkbaarheid ten goede.
3. Deze indeling wordt ook gehanteerd bij de landelijke monitoring van de broeikasgasuitstoot door het Planbureau voor de Leefomgeving.
4. De tafels geven overzicht van de activiteiten binnen een thema.
5. De indeling biedt ons de mogelijkheid per Klimaattafel een indicatieve doelstelling op te nemen voor broeikasgasreductie.
6. De tafels geven een overzicht van het huidige beleid en eventueel aanvullend beleid.

De Klimaattafels zijn niet bedoeld als aparte, nieuwe afstemmingsoverleggen. Ze kunnen onderdeel zijn van bestaande overleggen over mobiliteit, elektriciteit, etc. en bieden inzicht in de opgaven aangaande broeikasgasreductie.

Klimaattafels en broeikasgasemissie

De Klimaattafels dragen in meer of mindere mate bij aan de totale broeikasgasemissie. Deze was in 2021 voor Nederland 172 Mton CO₂¹. De provincie Utrecht als geografisch grondgebied had in datzelfde jaar een emissie van 7,28 Mton CO₂, zo'n 4 procent van het Nederlandse totaal. Figuur 1 laat zien welke Klimaattafels in welke mate verantwoordelijk zijn voor deze emissie. Duidelijk is dat de provincie Utrecht er qua uitstoot significant anders uitziet dan de rest van Nederland. We kennen bijvoorbeeld een relatief groot aandeel van mobiliteit (Utrecht als 'draaischijf van Nederland'). We hebben als Randstadprovincie een grote sector gebouwde omgeving. Aan de andere kant kennen we juist weinig industrie en centrale elektriciteitsopwek (in de vorm van kolen- of gascentrales). Emissies uit die tafels zijn dus voor Utrecht relatief klein.

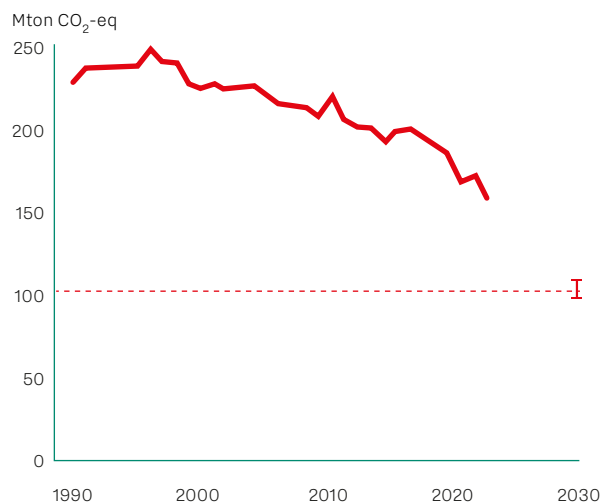
Figuur 1: broeikasgasemissies Nederland en provincie Utrecht (bronbenadering 2021)

¹ In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de wijze waarop deze metingen zijn berekend.

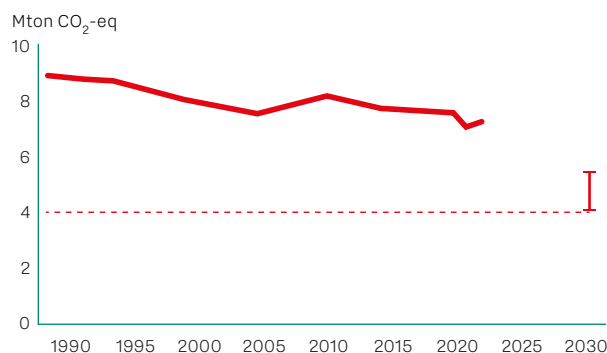
In de Klimaatwet is opgenomen dat Nederland zich committeert aan 55 procent reductie van broeikasgasemissies in 2030 ten opzichte van 1990. In de wet is tevens opgenomen dat het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) elk jaar rapporteert over de voortgang hiervan in de Klimaat- en Energieverkenning (KEV). Uit de KEV 2023 blijkt dat het mogelijk is om 55 procent te reduceren in 2030: het PBL voorziet een reductie van 46 tot 58 procent in 2030 als het lopende en voorgestelde beleid ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd, zoals gevisualiseerd in figuur 2.

Figuur 2: broeikasgasemissies in Nederland

Voor de provincie Utrecht (figuur 3) voorzien we een vergelijkbare, maar iets minder sterke ontwikkeling. In 2030 laat de prognose² een reductie van 42-54 procent in 2030 zien. De stippellijn laat het doel van 55 procent-reductie zien. De verticale lijn op 2030 laat de geprognosticeerde broeikasgasemissies zien in 2030. Hier zit een onzekerheidsmarge in: van 4,10 tot 5,20 Mton.

Figuur 3: broeikasgasemissies provincie Utrecht

In Hoofdstuk 3 gaan we nader in op de wijze waarop we via de Klimaattafels sturen op broeikasgasreductie.

Huidige activiteiten

Netcongestie

De provincie werkt samen met haar partners aan het verminderen van netcongestie. Pas tussen 2027 en 2029 komt er meer capaciteit beschikbaar. We volgen vier sporen:

1. Met slimme oplossingen voor bedrijven en de woningbouw proberen we op korte termijn de druk op het net te verlichten. (Denk hierbij bijvoorbeeld aan energyhubs op bedrijventerreinen en het verlagen van de piekvraag).
2. We versnellen het traject van ruimtelijke procedures en vergunningen voor uitbreidingen van transformatiestations en ander netinfrastructuur.
3. Met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie & Klimaat (P-Miek) en de Energievisie zorgen we dat op de lange(re) termijn de energievraag en het energie-aanbod beter in evenwicht zijn met de investeringsplannen van de netbeheerders.

4. Deelname in netbeheerder Stedin.

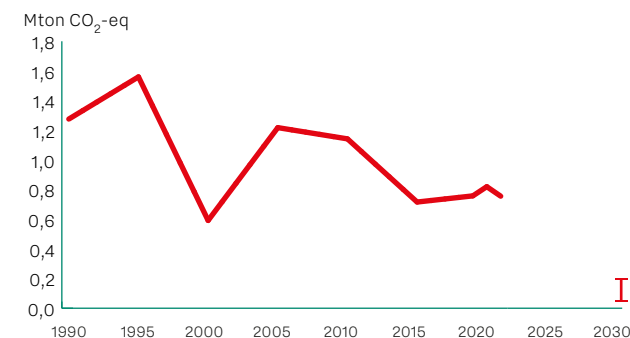
De problematiek op het gebied van netcongestie is van invloed op de ambities in de verschillende Klimaattafels

Elektriciteit

In RES-verband: Meer duurzame opwek van elektriciteit; een betere balans tussen de opwekking van zonne-energie en windenergie.

- Doelstelling in de Omgevingsvisie: in 2030 is 55 procent van de opgewekte energie hernieuwbaar.
- Zoektraject voor meer potentiële locaties voor windenergie. (Indien er de komende periode niet voldoende zicht komt op voldoende opwek van duurzame elektriciteit, dan zal de provincie nieuwe opweklocaties voor windenergie ruimtelijk mogelijk maken).
- Maatschappelijk vastgoed verduurzamen.
- De provincie ondersteunt energiecoöperaties: de lasten van energieopwekking komen zo beter in evenwicht met de lusten.

Figuur 4: elektriciteit

² Op basis van prognose PBL (KEV 2023), vertaald naar rato op basis van de verdeling van Klimaattafels in Nederland ten opzichte van de provincie.

Bovenstaande grafiek laat de emissies in de sector Elektriciteit zien voor de provincie Utrecht van 1990 tot en met 2021 met een prognose voor 2030. De prognose laat zien dat de verwachte emissies liggen tussen 0,210 en 0,536 Mton CO₂-eq.

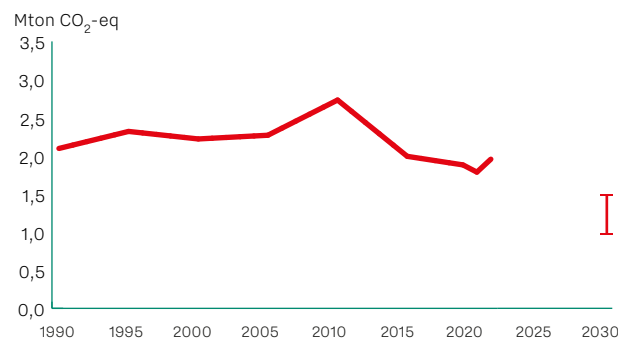
Gebouwde Omgeving

De doelstelling binnen deze Klimaattafel is: Hoe gaan we woningen en utiliteitsbouw verwarmen en koelen? Isolatie en energiebesparing zijn voorwaarden.

- We ondersteunen gemeenten, woningcorporaties en verenigingen van eigenaren met het verduurzamen van hun woningen.
- We stimuleren gemeenten om wijkprocessen op te starten door kennis te ontsluiten over warmtebronnen en over participatieprocessen.
- Gemeenten kunnen via de UsET (Uitvoeringsverordening subsidie Energietransitie provincie Utrecht) subsidie-aanvragen voor ondersteuning van wijkprocessen.
- Er komt meer ondersteuning bij energiebesparing door maatschappelijke organisaties. De aanpak van de Green Deal Duurzame Zorg, die is uitgebreid naar poppodia, musea en theaters, wordt voortgezet. Net zoals het Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed (OMV).
- In 2024 verbreden we de focus van 'zon op dak' naar 'lokale opwek en lokaal verbruik beter balanceren'. Zon op dak kan een rol spelen in het beter balanceren van het gebruik en de opwek van elektriciteit. Ook zien we kansen voor de inzet van zonthermische panelen waarmee elektriciteit én warmte worden opgewekt.
- We ondersteunen de ontwikkeling van (collectieve) warmte-initiatieven door financiële, technische of maatschappelijke knelpunten te identificeren en oplossingsrichtingen aan te dragen.
- We ondersteunen haalbare warmteprojecten met instrumenten zoals een marktconsultatie, de inzet van projectleiders, het Servicepunt Energie en financieringsonderzoek. Samen met partijen zoals Energie Beheer Nederland (EBN), de RES-regio's, de waterschappen en de gemeenten.

- In 2024 voeren we met onze partners de afspraken uit het convenant Toekomstige Woningbouw uit en worden de afspraken geactualiseerd op basis van ontwikkelingen in regelgeving en nieuwe technieken. Ook wordt ernaar gestreefd om het convenant te verbreden en uiteindelijk te komen tot landelijke standaarden.
- De provincie werkt samen met de gemeenten aan het inrichten van het Energie Diensten Centrum. Hierin gaan gemeenten en provincie gezamenlijk projecten realiseren in het kader van de Energietransitie. Bijvoorbeeld door gezamenlijke aanbestedingen te organiseren op het gebied van isolatie.
- We ondersteunen de rol van energiecoöperaties bij de warmtetransitie.
- Een provinciaal warmtebedrijf: onderzocht wordt of de provincie een rol kan spelen bij het oprichten van een publiek warmtebedrijf.

Figuur 5: Gebouwde omgeving

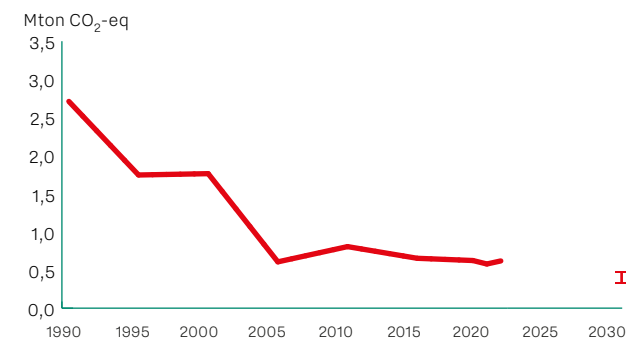

Bovenstaande grafiek laat de emissies in de sector Gebouwde omgeving zien voor de provincie Utrecht van 1990 tot en met 2021 met een prognose voor 2030. De prognose laat zien dat de verwachte emissies liggen tussen 0,966 en 1,449 Mton CO₂-eq.

Industrie

- Bedrijven zijn wettelijk verplicht energie te besparen. Daarom verbeteren we het toezicht op de verplichte energiemaatregelen.
- We ondersteunen samen met de gemeenten de omgevingsdiensten met de inrichting en de opschaling van energie-toezicht en -handhaving.
- We ondersteunen collectieve projecten die gericht zijn op energiebesparing en gebouwgebonden opwekking van duurzame energie.
- Programma 'Werklandschappen van de Toekomst': in maart 2024 wordt een Green Deal met het programma met samenwerkingsafspraken vastgelegd.

Figuur 6: Industrie

Bovenstaande grafiek laat de emissies in de sector Industrie zien voor de provincie Utrecht van 1990 tot en met 2021 met een prognose voor 2030. De prognose laat zien dat de verwachte emissies liggen tussen 0,310 en 0,482 Mton CO₂-eq.

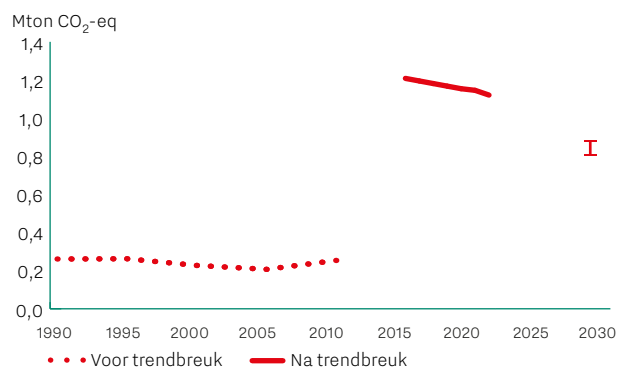
Landbouw en landgebruik

- Deze Klimaattafel is onderdeel van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG).
- Reductie uitstoot broeikasgassen uit veenbodems: in 2030 een reductie van de jaarlijkse uitstoot met

0,09 megaton CO₂-eq. (Regionale Veenweide Strategie en Uitvoeringsprogramma Regionale Veenweide Strategie).

- Het aanleggen van 1.500 hectare nieuw bos en revitaliseren van bestaand bos, conform de landelijke Bossenstrategie. Klimaatopgave: 0,006 megaton CO₂-reductie in 2040 (1.500 hectare nieuw bos), uitgewerkt in het Strategisch Bosbeleid.
- Veehouderij: in 2030 0,3 megaton CO₂-reductie ten opzichte van de Klimaat- en Energieverkenning 2021 (KEV 2021).
- Reductie broeikasgassen uit ontwikkeling natte natuur: 0,4-0,8 megaton CO₂-eq als nationale opgave, nog nader te verdelen.

Figuur 7: Landbouw en landgebruik

Bovenstaande grafiek laat de emissies in de sector Landbouw en landgebruik zien voor de provincie Utrecht van 1990 tot en met 2021 met een prognose voor 2030. De prognose laat zien dat de verwachte emissies liggen tussen 0,770 en 0,920 Mton CO₂-eq. Er is sprake van een trendbreuk tussen 2010 en 2015. Tijdens deze periode werden emissies van landbouwhuisdieren (vee) niet meegenomen.

Mobiliteit

- Deze Klimaat Tafel vloeit voort uit het provinciale mobiliteitsbeleid. In 2024 wordt het Bereikbaarheidsprogramma

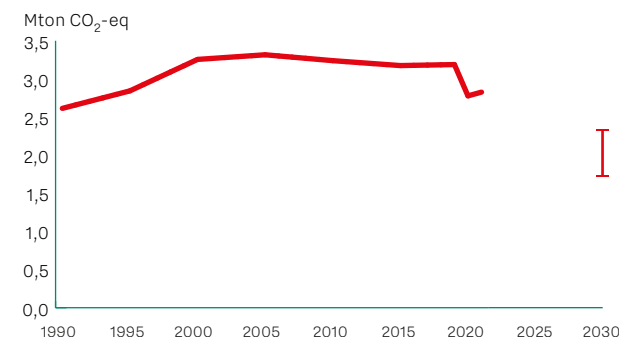
2024 – 2029 vastgesteld waarbinnen onderstaande activiteiten worden uitgevoerd.

- Uitgangspunt voor verduurzaming mobiliteit in het beleid is de Trias Mobilica: verminderen, veranderen en verschonen.
- Verduurzaming van mobiliteitsgedrag valt landelijk onder de Klimaat Tafel mobiliteit. Verduurzaming van infrastructuur valt landelijk onder Landbouw en landgebruik. In de provincie Utrecht worden beide thema's meegenomen binnen de provinciale Klimaat Tafel Mobiliteit.
- We versterken de OV-bereikbaarheid en aantrekkelijkheid om de modal shift van auto naar OV te bevorderen.
- We werken aan duurzaam concessie management om de impact van het OV op het klimaat te verkleinen.
- We werken aan het verbeteren van de kwaliteit, de aantrekkelijkheid van en de ontsluiting van (OV-)knooppunten.
- We investeren in doorfietsroutes en het oplossen knelpunten, we zorgen voor stallingsplekken en zetten in op fietsstimulering om de fiets een aantrekkelijk alternatief te maken voor de personenauto.
- We stimuleren het gebruik van schone brandstof of energiedragers in personen- en goederenvervoer over weg, water en spoor (modal shift). Onderdeel hiervan is het stimuleren van de transitie naar waterstof voor zwaar vervoer en goederenvervoer over water.
- Via Goedopweg zetten we in op een werkgeversbenadering en stimuleren we slimme en duurzame mobiliteitskeuzes. Hieronder vallen verschillende projecten en activiteiten die erop gericht zijn werkgevers en medewerkers te stimuleren om niet of minder vaak met de auto te reizen, bijvoorbeeld door thuis te werken en, als dat kan, meer gebruik te maken van de fiets, OV en/of deelmobiliteit.
- We werken samen met de 26 Utrechtse gemeenten, Rijkswaterstaat Midden-Nederland aan het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) voor verduurzaming van mobiliteit. Daarin werken we samen aan zes speerpunten: Fiets, Werkgeversbenadering, Elektrisch vervoer en laadinfra, Stads- en dorpslogistiek, Openbaar Vervoer en de

Ruimtelijke inrichting van nieuwbouwlocaties. Onderdeel van het RMP voor verduurzaming is het vergroten van bewustzijn onder burgers en bedrijven over de noodzaak tot verduurzaming.

- We zorgen met een uitgebreide monitoringsstructuur voor inzicht in de grootste kansen en bedreigingen voor verduurzaming van mobiliteit. Daarvoor hebben we de RMP-monitor. Kennis en ervaring die we opdoen delen we met bestaande regionale uitvoeringsorganisaties en -programma's zoals Goedopweg en U Ned.
- We verduurzamen de provinciale infrastructurele assets zodat we het onderhoud van (OV-)assets voor 55 procent klimaatneutraal en 50 procent circulair kunnen doen in 2029. Dat doen we aan de hand van de doelen in het Koersdocument 'Samen op koers naar duurzame infra in 2030'. Aan de hand van drie hoofddoelen (klimaatneutraal, klimaatadaptief en circulair) werken we aan de transitie naar klimaatneutrale en circulaire infrastructuur.

Figuur 8: Mobiliteit

Bovenstaande grafiek laat de emissies in de sector Mobiliteit zien voor de provincie Utrecht van 1990 tot en met 2021 met een prognose voor 2030. De prognose laat zien dat de verwachte emissies liggen tussen 1,707 en 2,371 Mton CO₂-eq.

De provincie als voorbeeld

- De CO₂-routekaart provincie Utrecht gaat over de provincie als organisatie.
- Ambitie: In 2030 is onze eigen CO₂-uitstoot met 100 procent gereduceerd en de overige uitstoot met 75 procent ten opzichte van 2019
- Concreet uitvoeringsplan met onder andere de volgende acties:
 - In 2024 wordt aan de hand van een nieuwe voetafdruk bekeken of de doelstelling voor de provincie als voorbeeld aangepast moet worden. De uitgangspunten in het manifest Maatschappelijk Verantwoord Oprachtgeven en Inkopen (MVOI) wordt hierin meegenomen, waarbij onderzocht wordt of het gehele inkoopbeleid circulair en klimaatneutraal gemaakt kan worden.
 - Jaarlijks maken we een CO₂voetafdruk/dashboard.
 - Bewustwording van de medewerkers: willen, mogen en kunnen.
 - Prioriteit aan de activiteiten met de hoogste besparing: het verduurzamen van het Huis voor de provincie, het woon-werkverkeer en het verder implementeren van MVOI.
 - Er wordt onderzocht hoe CO₂-beprijzing nog meer kan worden toegepast.

Hoe doen we het?

Enkele uitdagingen die we tegenkomen bij het uitwerken van de klimaatmaatregelen:

- De provincie is één van de vele partijen die zich bezighouden met klimaatbeleid. Europa, Rijk, gemeenten, ondernemers en inwoners: allemaal zijn ze er mee aan de slag. Deze partijen dragen ook allemaal bij aan de financiering van het klimaatbeleid. De financiële armslag van de provincie is relatief beperkt. Wel zijn er vele rollen die we als provincie

oppakken. In het kader hieronder hebben we enkele van deze rollen nader uitgewerkt.

Rollen voor de provincie

Agenderen Het aankaarten van lastige keuzes die nodig zijn in de transitie en die alleen samen zijn op te lossen.

Ondersteunen Door kennis en capaciteit gemeentes en andere partijen bijstaan in het vervullen van hun taak.

Aanjagen Door te verbinden en faciliteren ontwikkelingen in de regio in gang zetten en te houden.

Middenbestuur Behartigen lokale belangen richting Rijksoverheid en coördinatie bij gemeente-overstijgende vraagstukken.

Investeren Het inzetten van financiële middelen (als opdrachtgever of via regelingen) om ontwikkelingen te stimuleren.

Reguleren Het in goede banen leiden van een maatschappelijk vraagstuk door provinciaal ingrijpen.

Bevoegd gezag Op domeinen waar provincie bevoegd gezag is of kan zijn.

- CO₂-reductie raakt alle sectoren, zoals bijvoorbeeld landbouw, mobiliteit, natuur, leefomgeving, etc. De verschillende sectoren raken steeds meer geïntegreerd en afhankelijk van elkaar. Dat vraagt ook om een sterke samenhang in portefeuilles en om samenwerking tussen portefeuillehouders. Dit bevordert de gezamenlijke betrokkenheid van het bestuur en zorgt voor een resultaatgerichte uitvoering van het klimaatbeleid.
- De nadruk ligt nu nog op beleidsvorming, al verschilt dit per Klimaattafel. De komende jaren gaan we meer naar uitvoering en realisatie. Dat vraagt om een omslag in denken en doen.

- In de huidige situatie maken we gebruik van emissie-registratiedata van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Deze (bewerkte) data zijn pas 2 jaar later beschikbaar voor overheden. In dat kader is het verbeteren van de monitoringssystematiek een aandachtspunt zodat er op termijn (voor iedereen) meer real-time-informatie beschikbaar komt over uitstoot en effectiviteit van maatregelen.
- Maatregelen in de periode tot 2030 zijn redelijk in te schatten. Hoe we naar netto nul komen in 2050 is veel lastiger te bepalen. Daarvoor zijn naast intensivering van de reeds bekende maatregelen ook innovaties nodig, bijvoorbeeld het (af)vangen en vastleggen van CO₂. *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* richt zich op acties in de huidige coalitieperiode. Onderdeel van de aanpak is ook het voorbereiden van acties in volgende coalitieperiodes.
- Landelijk en Europees beleid dat zich richt op CO₂-reductie is van grote invloed op de maatregelen die de komende jaren uitgevoerd gaan worden. Dit landelijke en Europese beleid leidt tot nieuwe wetgeving, maar ook naar subsidies en fondsen. Daar houden we zicht op.
- De landelijke uitvoeringsstructuur van het Klimaatakkoord met de vijf verschillende Klimaattafels kent een andere indeling dan de ambtelijke uitvoeringsstructuur in de provincie Utrecht. De provincie is georganiseerd in domeinen en de Klimaattafels zijn verspreid over verschillende domeinen en programma's. Dit vraagt veel onderlinge afstemming.

De conclusie is: er is de afgelopen jaren een goede start gemaakt en we doen veel op het gebied van klimaatmitigatie, conform het nationale Klimaatakkoord uit 2019. Maar – in lijn met motie 100³ – is blijvend aandacht nodig voor een samenhangende aansturing op de doelen van het klimaatbeleid. Dit wordt uitgewerkt in de verschillende hoofdstukken van 'De Utrechtse Klimaataanpak'.

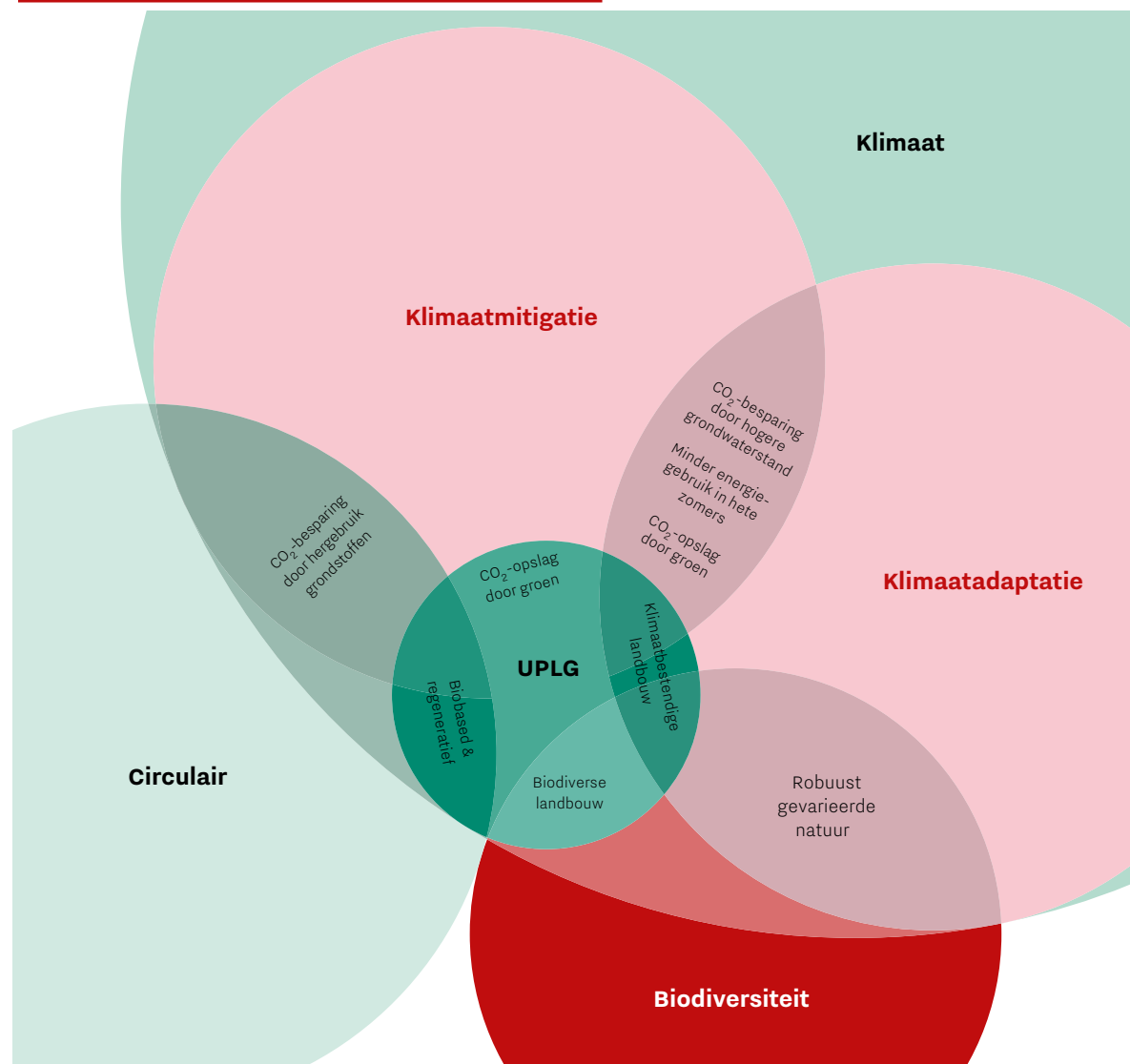
³ Zie hoofdstuk 1.

Wat speelt er nog meer?

Klimaatmitigatie is één van de duurzaamheidsdoelen. Andere doelen hebben bijvoorbeeld betrekking op circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Al deze doelen leveren een bijdrage aan de leefbaarheid en kunnen elkaar versterken óf zijn soms tegenstrijdig. Het vergroten van de aandacht voor onderlinge relaties wordt de komende jaren steeds belangrijker. We moeten ook voorkomen dat we in een 'carbon tunnelvisie' terecht komen: een fixatie op het reduceren van broeikasgassen, zonder oog te hebben voor andere duurzaamheidsdoelen. Al deze transitie zijn met elkaar verbonden.

In afbeelding 1 is de veelheid aan doelen gevisualiseerd. Hierin wordt ook zichtbaar dat al die verschillende doelen steeds iets van elkaar verschillen. Zo richt *klimaat* zich op *adaptatie* en *mitigatie*. Het één gaat over het aanpassen van de ruimte aan de gevolgen van klimaatverandering. Het andere gaat over het reduceren van broeikasgasuitstoot. *Circulariteit* gaat ook over het reduceren van broeikasgasuitstoot, maar ook over het duurzaam gebruiken en recyclen van grondstoffen. En *bio-diversiteit* gaat weer over het in stand houden van de diversiteit van planten en dieren en ecosystemen.

Afbeelding 1

Overkoepelend aan alle doelen zijn de 17 *Sustainable Development Goals (SDG's)*. De Verenigde Naties hebben deze ontwikkeld om een groenere, eerlijkere en betere wereld te bouwen. Ze richten zich onder andere op klimaat, milieu, armoede, onderwijs, etc.

In de *Monitor Brede Welvaart* beschrijft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) thema's binnen de brede welvaart aan de hand van de 17 SDG's. Deze monitor verschijnt jaarlijks. Een deel van deze informatie is ook per provincie beschikbaar in een regionale Monitor Brede Welvaart, waarvan klimaat onderdeel is. De monitor richt zich op onze brede welvaart 'hier en nu' en op de impact die dit heeft voor volgende generaties in Nederland.

Binnen de provincie is op basis van de SDG's het kader Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) geïntroduceerd. Hierin staat op welke wijze we duurzaam opdrachtgever kunnen zijn en wat dit betekent voor onze inkoop en aanbestedingen.

Tot slot zijn in de jaarlijkse begroting van de provincie twee paragrafen opgenomen die zich richten op de uitvoering van de SDG's: De paragraaf Brede Welvaart Indicatoren en de Klimaatparagraaf. Beide bieden inzicht in de stand van zaken binnen de provincie op het gebied van brede welvaart (de SDG's) en op klimaatmitigatie. Afhankelijk van de besluitvorming over de Commissie Janssen kan dit veranderen.

Hoofdstuk 3

Sturen op de klimaatopgave

Wat gaan we doen:

- We hanteren een indicatieve indicatieve restemissie-doelstelling per Klimaattafel.
- We sturen de klimaatmitigatie-opgave aan op basis van de klimaatbeleidscyclus.
- Bij de volgende wijziging van de Omgevingsvisie, en desgewenst de Omgevingsverordening, nemen we een aparte paragraaf op over klimaatmitigatie en broeikasgasreductie.
- Binnen Gedeputeerde Staten ligt de verantwoordelijkheid voor iedere Klimaattafel bij verschillende gedeputeerden. De gedeputeerde Klimaat en Circulaire samenleving is verantwoordelijk voor de coördinatie van de tafels.
- De gedeputeerde Klimaat en Circulaire samenleving draagt verantwoordelijkheid in het klimaatbeleid voor het realiseren van:
 - een eenduidige monitoringssystematiek;
 - een klimaatparagraaf in de P&C-cyclus;
 - het organiseren van de lobby bij de EU en het Rijk;
 - het ontwikkelen van een gezamenlijke innovatie-agenda;
 - communicatie en afstemming.
- We onderzoeken of er per Klimaattafel ook circulaire doelen kunnen worden gesteld.

In de vorige hoofdstukken hebben we laten zien welke doelstellingen we nastreven en wat de provincie doet op het gebied van klimaatmitigatie. De dingen die we doen, doen we goed. Maar doen we de goede dingen en is dat voldoende? Daarmee bedoelen we: zijn alle maatregelen die we nemen effectief en efficiënt? Als we doorgaan op de ingeslagen weg, haalt Nederland de doelstelling van 55 procent in 2030 en netto-nul-procent in 2050 dan wel? En heeft de provincie Utrecht

daar dan voldoende aan bijgedragen? Hoe stellen we bij als dat niet het geval is?

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we gaan sturen op de klimaatopgave en hoe we een vorm van 'consequentie-management' invoeren. We laten zien wat de consequenties zijn van ons beleid. Je zou kunnen zeggen dat de klimaatactiviteiten nu nog grotendeels als losse taken worden uitgevoerd. Door deze te verbinden met een indicatieve doelstelling per Klimaattafel maken we een stap van taakgericht sturen naar opgavegericht sturen. De taken worden verbonden aan resultaten en indicatieve (tussen)doelen op het gebied van broeikasgasreductie. En omdat we jaarlijks rapporteren, kunnen we de opgave slim aanpassen en bijsturen. Dit noemen we de *klimaatbeleidscyclus*.

Hoe leggen we die verbinding tussen taken en opgave?

Dat werken we uit aan de hand van drie vragen:

1. Waarom willen we sturen?
2. Hoe willen we sturen?
3. Wat willen we sturen?

Waarom willen we sturen?

We weten nog niet precies of ons huidige beleid voldoende is om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren tot 55 procent in 2030. Daarnaast hebben we met het ondertekenen van het landelijke Klimaatakkoord in 2019 aangegeven ons in te spannen om de landelijke doelstelling van 49 procent te halen. We verhogen de doelstelling naar 55 procent reductie in 2030, en werken toe naar een uitstoot van netto nul in 2050. We willen zeker weten dat onze inspanningen bijdragen aan de doelstellingen en willen hierover open, eerlijk en op een toegankelijke manier rapporteren.

Doelen stellen

Zoals in hoofdstuk 1 is beschreven, scheppen we duidelijkheid over onze hoofddoelstelling: we sluiten als provincie Utrecht aan bij de (aangescherpte) landelijke doelstellingen: we spannen ons in om 55 procent CO₂-reductie in 2030 te realiseren. Dit vertalen we naar een indicatieve kwantitatieve doelstelling per Klimaattafel voor wat we moeten gaan bereiken op het Utrechtse grondgebied. Daarnaast streven we ernaar om in 2050 een uitstoot van netto nul te hebben. En als er bij de EU of de Rijksoverheid de komende periode een tussendoel gesteld wordt voor 2040, dan gaan we ons daar ook op richten. Hoe we dit gaan doen, is nader uitgewerkt in hoofdstuk 4 (Monitoring en data).

Signaleren

In het voorjaar van 2022 hebben Provinciale Staten motie 79 aangenomen 'Code Rood voor klimaat'. Hierin hebben wij de opdracht gekregen een P&C-/PDCA-cyclus voor broeikasgasreductie en -absorptie uit te werken en in te richten. Het doel hiervan is regelmatig en consistent aan Provinciale Staten te rapporteren over de voortgang op reductie en absorptie voor CO₂ en mogelijkheden te bieden om bij te sturen¹.

Dit gaan we jaarlijks doen met een klimaatparagraaf die onderdeel is van de begroting. Hierin rapporteren we wat de stand van zaken is per Klimaattafel. En als we signaleren dat we de broeikasgasdoelstellingen niet halen, gaan we het gesprek met interne en externe partijen aan en stimuleren we dat het eigen beleid en uitvoering worden geïntensiveerd en dat er voorstellen komen voor aanvullend beleid en/of maatregelen. Het eerste resultaat is er al: de klimaatparagraaf in de begroting van 2024. De opzet van de klimaatparagraaf is verder uitgewerkt in hoofdstuk 5.

¹ In het najaar van 2022 hebben wij de startnotitie hiervoor vastgesteld.

Hoe willen we sturen?

We sturen het klimaatbeleid langs verschillende sporen:

- Via de Klimaattafels.
- Via programma's onder de Omgevingsvisie.
- We betrekken ondernemers, bewoners en gemeenten via een klimaatberaad.
- We verdelen de verantwoordelijkheden onder alle leden van Gedeputeerde Staten.

Programmeren via de Klimaattafels

In hoofdstuk 2 hebben we al onze klimaatactiviteiten geordend naar de zes provinciale Klimaattafels: *Elektriciteit, Industrie, Mobiliteit, Gebouwde Omgeving en Landbouw & landgebruik en de Provincie als voorbeeld*.

Per Klimaattafel hebben we een indicatieve CO₂-doelstelling geformuleerd (zie hoofdstuk 4). Op deze tafels vinden afstemming en sturing op de doelen plaats. In het reguliere Klimaattafeloverleg is ook de wens uitgesproken beter zicht te krijgen op de interactie tussen de tafels zodat de gezamenlijke bijdrage van sectoren aan CO₂-reductie duidelijk(er) wordt.

Programma's onder de Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie provincie Utrecht² zijn provinciale belangen benoemd, zoals bijvoorbeeld duurzame energie. Ook staat er: 'In 2050 klimaatneutraal zijn betekent dat de CO₂-uitstoot in de provincie netto 0 bedraagt'. Daarnaast zijn voor 2030 de volgende doelen opgenomen die bijdragen aan broeikasgasreductie:

- Minimaal 55 procent van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht wordt hernieuwbaar opgewekt.
- Alle nieuwbouw in de provincie Utrecht gebruikt 50 procent minder primaire abiotische grondstoffen.

- De bodemdaling in het landelijk veenweidegebied is met gemiddeld 50 procent geremd. De voornaamste doelen zijn het verminderen van de CO₂-uitstoot en beheersing van de maatschappelijke kosten.
- Het openbaar vervoer in onze provincie is zero-emissie en er is een impuls gegeven aan ander zero-emissie-vervoer. Dit betekent dat de laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer voldoende moet zijn om de toenemende vraag te bedienen.

Om de urgentie van het klimaatmitigatievraagstuk te benadrukken, nemen we in de volgende wijziging van de Omgevingsvisie (in 2025), en desgewenst ook in de Omgevingsverordening, een paragraaf op over klimaatmitigatie. Hierin wordt duidelijk dat in al onze ruimtelijke beslissingen en programma's ook het effect op de broeikasgasuitstoot wordt meegenomen³.

De samenhang met andere duurzaamheidsdoelen (circulariteit, biodiversiteit, klimaatadaptatie, etc.) is uitgewerkt in hoofdstuk 2.

Betrekken bewoners en ondernemers

We streven naar klimaatneutraliteit in 2050. Voor veel inwoners en ondernemers is dat een abstract begrip, waarvan de noodzaak niet altijd goed wordt begrepen. Wat wel duidelijk is, is dat de klimaatambities veel praktische veranderingen met zich meebrengen. Veranderingen die niet altijd even leuk zijn. Want wie vindt het nou leuk om zijn huis te laten isoleren? Of de bedrijfsvoering van zijn bedrijf aan te passen omdat er geen aardgas meer gebruikt kan worden? Of geen schone, nieuwe grondstoffen meer te kunnen gebruiken, maar te moeten gaan werken met gerecyclede grondstoffen? Het leidt tot verbouwingen, extra kosten en allerlei gedoe waar niemand op zit te wachten.

Een deel van alle ondernemers en inwoners in Utrecht heeft de verduurzaming van hun woning of bedrijf enthousiast omarmt. Een ander deel vindt het lastig omdat ze niet weet hoe te verduurzamen, wat de meerwaarde ervan is of hoe ze dit zouden moeten bekostigen. Daarom is het des te belangrijker dat we die ondernemers en bewoners goed betrekken bij de klimaattransitie en duidelijk maken dat het geen vrijblijvende opgave is.

Om meer gevoel te krijgen bij de ontwikkelingen op de langere termijn (na 2030) starten we een klimaatberaad met bewoners en ondernemers. Met als doel gezamenlijk uit te werken wat we willen bereiken. De kansen, ideeën en zorgen van ondernemers en bewoners kunnen hier een plaats krijgen. Door middel van scenario's en visualisaties werken we gezamenlijk uit wat klimaatmitigatie betekent. Hoe woon je in een duurzame woning? Hoe werken bedrijven in 2040? Welke bijdrage kunnen zij leveren aan de verduurzaming? Hoe kunnen we als provincie die kennis en kunde die het bedrijfsleven op dit gebied opbouwt, beter inzetten voor de verduurzaming van de rest van de samenleving?

Zo gaan bewoners en ondernemers voelen wat het probleem is, maar ook welke mooie oplossingen er in het verschiet liggen en hoe ze hieraan kunnen bijdragen: we gaan door de verduurzaming naar een nieuwe maatschappelijke realiteit die schoner en gezonder is en waarin het prettig wonen en werken is.

De nog op te stellen energievisie die medio 2024 door de Staten wordt vastgesteld zou behandeld kunnen worden in zo'n klimaatberaad. Dit doen we in goede afstemming met de gemeenten⁴. We verkennen of het wenselijk is om tot één toekomstberaad te komen waarmee we als provincie kunnen werken voor alle grote opgaven die effect hebben op de leefomgeving van burgers en ondernemers, zoals klimaatmitigatie en -adaptatie, circulaire samenleving en biodiversiteit.

² D.d. 10 maart 2021, [Omgevingsvisie provincie Utrecht PS 10 maart 2021_INTERACTIEF.pdf \(provincie-utrecht.nl\)](#).

³ Zo stellen we één van de opdrachten uit motie 100 zeker: Zorgdragen voor verwerking van de klimaatambities in alle relevante programma's en teams van de provincie.

⁴ In hoofdstuk 7 (Innovatie-agenda), wordt nader ingegaan op vernieuwende vormen van overleg met de samenleving om in gezamenlijkheid de klimaatdoelen te bereiken.

Gedeelde verantwoordelijkheid binnen GS

De gedeputeerde Klimaat en Circulaire samenleving is portefeuillehouder en coördineert het klimaatbeleid. De uitvoering van het klimaatbeleid krijgt gestalte via de zes eerder genoemde Klimaattafels. Elke portefeuillehouder heeft een eigen verantwoordelijkheid bij het behalen van de reductiedoelen:

Gedeputeerde Energietransitie

Klimaattafels Elektriciteit; Industrie; Gebouwde omgeving (bestaande bouw).

Gedeputeerde Mobiliteit

Klimaattafel Mobiliteit.

Gedeputeerde Transitie landelijke gebied,

Natuur en landbouw, Groen

Klimaattafel Landbouw & landgebruik.

Gedeputeerde Wonen

Klimaattafel Gebouwde Omgeving (nieuwbouw).

Gedeputeerde Klimaat en Circulaire samenleving

Klimaattafel 'Provincie als voorbeeld' en coördinatie *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul.*

Eén keer per jaar (na publicatie van klimaatparagraaf) wordt in een 'klimaatgesprek' met de betreffende portefeuillehouders van de verschillende tafels de stand van zaken doorgenomen en wordt gekeken of we op de goede weg zijn om de reductiedoelen te behalen. Indien wenselijk of nodig dient het beleid te worden aangescherpt en/of worden aanvullende maatregelen in gang gezet die een bijdrage leveren aan het behalen van de doelen. Deze aanvullende maatregelen of dit aanvullend beleid dienen volgens de systematiek van de P&C-cyclus een plek te krijgen in de begroting. Vanuit de betreffende programma's en domeinen worden via de programmabegroting en de Kadernota's voorstellen gedaan voor aanvullend beleid en extra maatregelen.

Om de integraliteit van het Utrechtse klimaatbeleid te vergroten, draagt de gedeputeerde Klimaat en Circulaire samenleving zorg voor:

- een goede, eenduidige monitoringssystematiek;
- de klimaatparagraaf in de P&C-cyclus;
- een georganiseerde lobby bij de EU en het Rijk;

- het ontwikkelen van een gezamenlijke innovatie-agenda;
- communicatie & afstemming.

In de volgende hoofdstukken worden deze onderwerpen nader uitgewerkt.

In afbeelding 2 is de samenhang tussen alle elementen die hiervoor zijn genoemd weergegeven in de vorm van een van een klimaatschip dat zich richting 2030 en 2050 haast.

Afbeelding 2

Wat willen we sturen?

Per Klimaattafel wordt beleid ontwikkeld en gerealiseerd. Dit gebeurt in de programma's en de domeinen van de provincie. Zo starten we met een vorm van programmeren die is aangepast aan de omstandigheden: terwijl we het beleid ontwikkelen en uitvoeren, monitoren we de effecten ervan en stellen deze tussentijds bij. Zo behouden we de ruimte om flexibel in te spelen op actuele ontwikkelingen, maar zonder de ambities voor de lange termijn uit het oog te verliezen.

Klimaatbeleidscyclus

Samengevat ziet de klimaatbeleidscyclus er zo uit: we werken met zes Klimaattafels en sturen via de klimaatparagraaf op de (sub)doelen. Als deze niet voldoende zijn, komen er vanuit de betreffende programma's en domeinen via de programma-begroting en in Kadernota's voorstellen voor aanvullend beleid en extra maatregelen.

Hiermee kunnen we met meer zekerheid zeggen dat we niet alleen de dingen goed doen, maar ook de goede dingen doen.

Circulaire samenleving

We hebben de ambitie het klimaat- en energiebeleid meer te verbinden met de circulaire doelen.

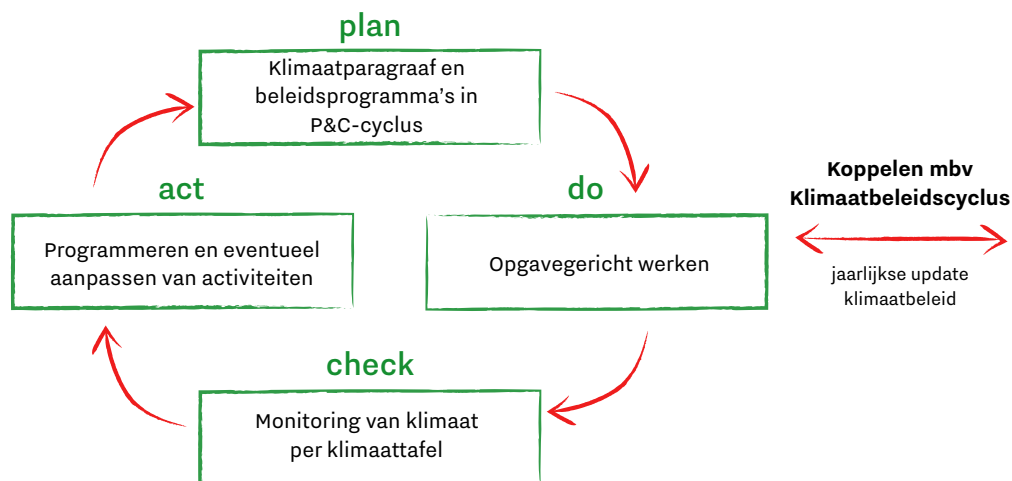
Volgens diverse rapporten kan de circulaire samenleving een significante bijdrage leveren aan de benodigde emissiereductie voor de (inter)nationale klimaatafspraken. De energie- en

de grondstoffentransitie hangen nauw met elkaar samen, constateert ook de Sociaal Economische Raad (SER). Zo vormt schaarste van grondstoffen een obstakel voor het halen van de doelen van de energietransitie. Zonder grondstoffentransitie komen de klimaatdoelen in de knel. We zullen radicaal efficiënter moeten omgaan met grondstoffen, materialen en producten. Hergebruik, reparatie en recycling van producten en materialen worden deel van het dagelijks leven. Circulair grondstoffen- en materiaalgebruik vermindert ook de leveringsrisico's uit instabiele landen.

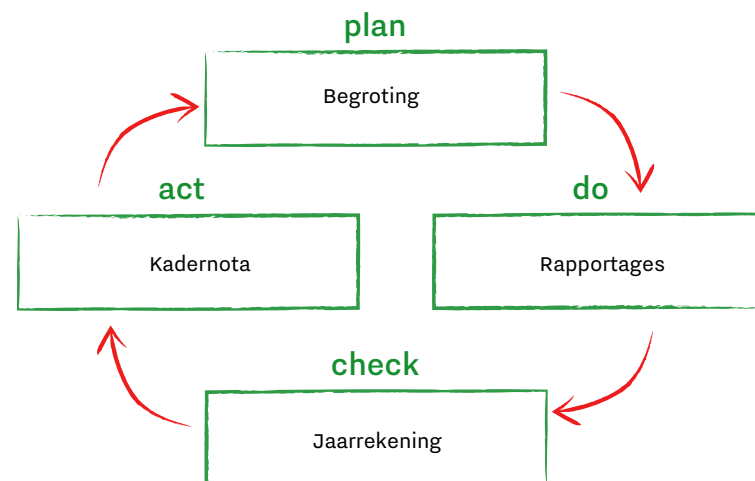
Landelijk is als doel gesteld dat de economie in 2030 voor 50 procent circulair is en in 2050 100 procent. In 2024 stellen wij voor de provincie Utrecht een middellangetermijnstrategie (tot 2035) op voor het werken aan de circulaire samenleving. We zoeken hierbij naar samenhang met klimaatmitigatie en onderzoeken of we per Klimaattafel ook circulaire doelen kunnen formuleren.

Daarnaast streven we ernaar om een eenduidigere sturing te gaan geven op de circulaire en klimaatopgave en beide opgaven – op termijn – samen te voegen. De programmadoelen van beide programma's zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van elkaar. De doelstellingen van beide programma's vinden elkaar in ieder geval op dezelfde elementen: gezamenlijke monitoring, communicatie, projectcontrol en ondersteuning, lobby en netwerkontwikkeling. Dit is een eerste stap op weg naar een verdergaande clustering van verschillende duurzaamheidsprogramma's en -dossiers.

Voorgestelde sturings- en monitoringscyclus op klimaatopgave

Provinciale P&C-cyclus

Hoofdstuk 4

Data en Monitoring: data is goud

Wat gaan we doen:

- We bouwen een nieuwe Klimaatmonitor met o.a. data op gemeentelijk detailniveau.
- We ontwikkelen prognoses per Klimaattafel om beleid en scenario's te toetsen (o.a. in samenwerking met andere provincies via het Interprovinciaal Overleg in de vorm van de provinciale KEV).
- We brengen meer samenhang aan in de verschillende monitors die binnen de zes Klimaattafels worden ingezet.
- Samen met andere overheden werken we aan nieuwe vraagstukken en behoeften rondom data en monitoring.

Data en monitoring geven inzicht in de (grootte van de) opgave van klimaatmitigatie, hoe goed we op weg zijn en waar we het best kunnen prioriteren. Het is daarmee een belangrijk instrument in het geven van richting bij het halen van onze beleidsdoelen. Data zijn daarmee een belangrijke factor om onze informatievoorziening te delen: data = goud en hierin hebben we een belangrijke rol en toegevoegde waarde als provincie.

De data voor de emissies van broeikasgassen wordt voornamelijk top-down verzameld door instanties zoals het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM: eindverantwoordelijke voor emissieregistratie), de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO: als eigenaar van de Regionale Klimaatmonitor) en het Planbureau voor de Leefomgeving. Het PBL is coördinator en schrijft de jaarlijkse Klimaat- en Energieverkenning (KEV). De provincie selecteert voor ons relevante data, analyseert deze cijfers en interpreteert ze. Een belangrijke beperking in het gebruik van de data rondom emissies is dat deze door de manier van verzamelen en publiceren flink achterlopen: zo'n twee jaar. Dit maakt het lastig om beleid te veranderen of bij te stellen op basis van deze gegevens.

Goede data geven inzicht in de emissiebronnen. Figuur 1 uit hoofdstuk 2 geeft bijvoorbeeld al de verdeling van broeikasgas-emissies op hoofdlijnen weer, uitgesplitst naar verschillende (landelijke) Klimaattafels. Op vergelijkbare wijze is ook te achterhalen hoe de individuele tafels verschillende emissiebronnen kennen. Zo bestaat de tafel Gebouwde omgeving uit woningen en utiliteitsbouw. Utiliteitsbouw beslaat alle bouwwerken die geen woonbestemming hebben. De eerste beslaat 61 procent en de tweede 32 procent van het totaal binnen de sector (de rest zit in overige zaken zoals productgebruik). Dergelijke inzichten zijn goed te gebruiken om de opgave duidelijk te maken en te kunnen prioriteren of om beleid te maken.

Broeikasgassen

Er zijn meerdere broeikasgassen. Naast koolstofdioxide (CO_2) zijn dit o.a. methaan (CH_4) en lachgas (N_2O). De effecten van de verschillende gassen op het broeikas-effect – de zogenaamde broeikaswerking – zijn verschillend en daarom worden alle broeikasgasemissies omgerekend naar eenheden van CO_2 : de CO_2 -equivalenten. Zo heeft methaan zo'n 25 keer sterker effect en lachgas zelfs een 250 keer sterker effect.

Monitoringsmethodieken

Er zijn twee veelgebruikte methodes voor het monitoren van broeikasgasemissies: de bronbenadering en de verbruiksbenadering. Bij de eerste wordt gekeken naar waar de emissies de lucht in gaan (waar staat de schoorsteen?) en bij de tweede wordt gekeken naar waar het verbruik ligt (wie doet het lampje aan?).

Een simpel voorbeeld is een elektriciteitscentrale die buiten de provincie staat en elektriciteit opwekt voor huizen die in de provincie staan. Volgens de bronbenadering tellen deze emissies niet mee voor de provincie, maar volgens de verbruiksbenadering tellen deze emissies wel mee.

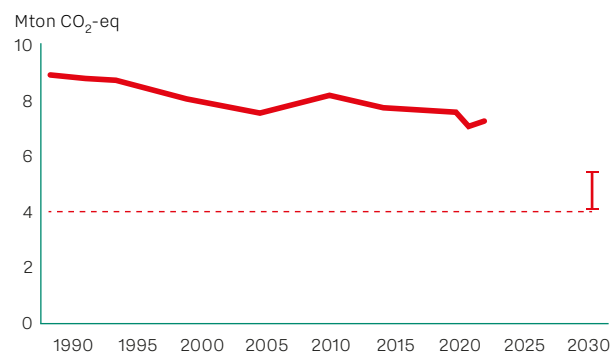
Dit is belangrijk omdat op beide punten actie ondernomen kan worden. Het bevoegd gezag kan bij de elektriciteitscentrale handhaven op eventuele normen; huiseigenaren kunnen door overheden worden overgehaald om minder elektriciteit te gebruiken. Afhankelijk van de gekozen methodiek komt dit wel of niet terug in de data. Omdat beide methodieken verschillende inzichten geven, worden ze allebei gebruikt en weergegeven in monitors en rapportages.

Prognoses

Voor betere inzichten wordt naast (historische) monitoring ook gewerkt aan prognoses: het voorspellen hoeveel uitstoot van broeikasgassen er in de toekomst zal zijn (het stippelijntje in figuur 9). In de toekomst ontwikkelen we prognoses voor nieuw provinciaal beleid: wat zijn de effecten van beleidsingrepen op de broeikasgasuitstoot?

Figuur 9: broeikasgasemissies provincie Utrecht

De lijn laat de historische broeikasgasemissies zien. De stippellijn is het landelijke doel voor 2030: 55 procent reductie.

De prognose van het PBL is doorgerekend voor de provincie Utrecht, naar rato van het aandeel van de verschillende tafels op het totaal. Voor de provincie Utrecht verwachten we een emissiereductie van 42 tot 54 procent in 2030 (de verticale lijn bij 2030). Hiermee is het doel om in 2030 55 procent minder uit te stoten dus nog net niet in zicht. We zullen moeten versnellen om onze klimaatdoelen te halen.

Doelstellingen

Zoals eerder aangegeven introduceren we indicatieve doelstellingen per Klimaattafel. De bedoeling hiervan is om de voortgang

in context te zien. Elk jaar rapporteren we per Klimaattafel op de historische broeikasgasemissies en de prognoses hiervan naar de toekomst. Zonder context van een streven of doelstelling zijn deze prognoses echter lastig in waarde te schatten. Met dergelijke indicatieve doelstellingen is wél te zien of we goed op weg zijn richting 55 procent reductie in 2030 en netto nul in 2050. Omdat de provincie Utrecht zelf nog geen overkoepelende reductiedoelstellingen per klimaattafel kent, gebruiken we hiervoor de indicatieve restemissies van de Rijksoverheid. Restemissies beschrijven hoeveel emissies er nog mogen zijn in 2030. De Rijksoverheid hanteert deze sectorale restemissies als de verwachte emissies in 2030 wanneer ál het huidige en op stapel staande beleid wordt uitgevoerd. Het is daarmee een ambitieuze, maar realistische inschatting die wij voorlopig als indicatieve doelstellingen aanhouden. Mogelijk worden deze naar de toekomst toe vervangen door eigen doelstellingen.

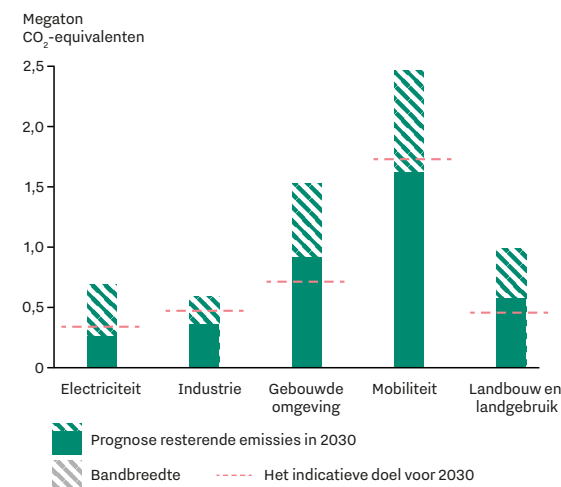
De indicatieve restemissies van de Rijksoverheid hebben we vertaald naar indicatieve doelstellingen voor de provincie Utrecht: zie figuur 10 en 11. Opgeteld leiden de indicatieve restemissies tot een reductie van 55 procent in 2030. Let wel: dit zijn indicatieve doelstellingen en geen harde doelstellingen. Onder de figuren leggen we uit waarom de doelstellingen indicatief zijn.

Figuur 10: indicatieve restemissies per Klimaattafel van het Rijk, vertaald naar indicatieve doelstellingen van de provincie Utrecht.

Mton CO ₂ -equivalenten	Elektriciteit	Gebouwde omgeving	Industrie	Landbouw & landgebruik	Mobiliteit
1990	1,275	2,096	2,711	0,261*	2,613
2021	0,755	1,956	0,619	1,121	2,826
2030 (indicatieve doelstelling)	0,301	0,877	0,345	0,703	1,806

* In 1990 ontbraken cijfers voor de emissies van landbouwhuisdieren (vee). De werkelijke emissies liggen dus hoger.

Figuur 11: visuele weergave van de indicatieve doelstellingen

Voor de Klimaattafel 'De provincie als voorbeeld' zijn apart doelen gesteld. De restemissies voor 2030: 0,0 Mton CO₂-eq voor de eigen emissies (brandstof, aardgas, ingekochte elektriciteit en stadswarmte); en 75 procent reductie

t.o.v. 2017 voor o.a. dienstreizen, woon-werkverkeer en goederenvervoer.

Zoals hiervoor genoemd zijn de doelstellingen op basis van restemissies indicatief van aard. Dit is bewust gedaan om de volgende redenen:

1. Klimaatverandering is een wereldwijd probleem. De emissies die wij uitstoten zijn slechts een klein deel van de wereldwijde emissies. Dit betekent dat het belangrijk is dat we ook oog hebben voor onze indirecte emissies. De spullen die we uit China halen leiden tot emissies in Azië, het voer voor ons vee uit Zuid-Amerika leidt tot emissies in Zuid-Amerika, etc. Dit is onze verborgen impact, die we scope-3 emissies noemen. Deze komen door hun 'verborgen karakter' maar zeer beperkt terug in onze monitoring. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor transport en raffinage van fossiele brandstoffen. Het is daarom goed om ons niet blind te staren op alleen onze 'eigen' emissies. En het kan soms zelfs beter zijn om emissies elders te reduceren, ook als ze hier dan hoger blijven.
2. Door doelstellingen over te nemen van het Rijk gaan we voorbij aan factoren die voor ons anders zijn. Zo heeft de provincie Utrecht minder ruimte dan sommige andere provincies voor grootschalige energie-opwek. Ook de al dan niet aanwezigheid van mogelijkheden voor bodemenergie maken zaken anders. Daarnaast stijgt het aantal inwoners in de provincie relatief meer dan elders in het land.
3. De provincie heeft weinig directe knoppen om aan te draaien. Emissiereductie is een effect dat van meerdere factoren afhankelijk is. Van beleid van verschillende overheden, maar ook van factoren zoals menselijk gedrag en bijvoorbeeld oorlogen. De grootste factoren van de afgelopen jaren zijn de gevolgen van Covid19 en de oorlog in Oekraïne geweest. Wij hebben geen invloed op de hoeveelheid verkeer op het hoofdwegenet¹, maar de emissies tellen wel mee in onze monitoring.

¹ Alleen indirect, door ons ruimtelijke beleid.

Interne afstemming

De dataproductie, -verzameling en -analyse van eigen data ligt bij de verschillende domeinen en programma's. In onderstaand kader is een overzicht opgenomen van de huidige monitors. Zo is voor de Klimaattafel Mobiliteit een monitor Duurzame GWW (grond-, weg- en waterbouw) ontwikkeld. Het is zaak de monitors goed af te stemmen en gebruik maken van elkaars data, zodat de cijfers van de verschillende indicatoren elkaar aanvullen en ook de communicatie eensluidend is.

De provinciale Klimaat- en Energiemonitor wordt opnieuw ingericht zodat deze gebruiksvriendelijker is. De bestaande losse Energie- en Klimaatmonitors worden geïntegreerd in één monitor die breder beschikbaar wordt gesteld.

Relevante monitoring in de organisatie

Overzicht met alle relevante monitors die nu gebruikt worden/in ontwikkeling zijn binnen de verschillende programma's van de provincie Utrecht:

- Bosmonitor (in ontwikkeling)
- Dashboard duurzame GWW (DGWW)
- Dashboard Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) (in ontwikkeling)
- Monitor Circulaire Economie Utrecht
- Monitor Klimaatadaptatie
- Monitor Energie en Klimaat
- Monitoring UPLG
- Jaarlijkse voetafdruk van de provincie als organisatie

Samenwerking met partners

Tot slot proberen we onze medeoverheden (gemeenten en waterschappen) te ondersteunen in het monitoringsvraagstuk. Niet alleen omdat sommige gemeenten hier niet de kennis en/of middelen voor hebben, maar vooral om te zorgen voor

een uniforme monitoring die overal gelijk is. Zo kunnen appels met appels vergeleken worden en is er overal in de provincie het voor deze opgave benodigde inzicht. Ook kan samen met de gemeenten gewerkt worden om de monitoring relevanter te maken voor lokale vraagstukken.

Hoofdstuk 5

Klimaatparagraaf en prestatie- indicatoren

Acties uit dit hoofdstuk:

- Jaarlijks rapporteren we door middel van de klimaatparagraaf in de begroting en het jaarverslag de stand van zaken op het gebied van reductie van broeikasgassen.
- Aanvullend beleid formuleren als we de indicatieve doelen van de Klimaattafels niet halen.
- We ontwikkelen begrotingsindicatoren per Klimaattafel gericht op broeikasgasreductie.
- We maken een voorstel of en hoe de klimaatparagraaf kan worden doorontwikkeld naar een duurzaamheidsparagraaf met meerdere duurzaamheidsthema's of, te zijner tijd, naar een duurzaamheidsbegroting.
- Desgewenst nemen we de risico's van klimaatverandering ook op in het weerstandsvermogen.

Klimaatparagraaf

In de klimaatparagraaf maken we zichtbaarder wat de provincie doet aan het reduceren van broeikasgassen. Daarnaast wijst de accountant er in de managementletter 2023 op dat overheidsorganisaties nog niet verplicht zijn in hun jaarstukken te rapporteren over duurzaamheid¹. Private bedrijven zijn dit per 1 januari 2024 al wel². Het is wel de verwachting dat overheden hiertoe binnen enkele jaren ook worden verplicht. Daarom hebben we in de begroting 2024 alvast een klimaatparagraaf³ opgenomen. Deze geeft per Klimaattafel aan hoever we zijn met de broeikasgasreductie en welke klimaatactiviteiten we in 2024 ondernemen.

Deze klimaatparagraaf is onderdeel van de begroting en het jaarverslag en geeft een overzicht van het effect van alle inspanningen van de provincie voor het komende jaar. Dit gebeurt zowel kwantitatief als kwalitatief. De gedetailleerdere uitwerking van de voorstellen is terug te vinden in de aparte begrotingshoofdstukken van de programmabegroting.

Als uit het overzicht in de klimaatparagraaf blijkt dat we niet op koers zitten om de doelen voor 2030, 2040 en 2050 te halen, dan melden we dit aan Provinciale Staten. Hierover kan dan het debat worden gevoerd en desgewenst besloten extra maatregelen te nemen, conform de 'klimaatbeleids cyclus', zoals we die beschreven hebben in hoofdstuk 3.

De accountant noemt de klimaatparagraaf een 'positieve stap richting duurzaamheidsverslaggeving'. En wijst er daarnaast op dat deze paragraaf de komende jaren uitgebreid kan worden met andere duurzaamheidsthema's, zoals bijvoorbeeld circulaire samenleving, biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Provinciale Staten hebben de commissie Janssen verzocht een advies te formuleren over de P&C-cyclus om de kwaliteit, effectiviteit, het informatiegehalte en de leesbaarheid van de P&C-producten te verbeteren. Naar verwachting zullen de voorstellen van de commissie worden doorgevoerd voor de P&C-cyclus 2025. Bij de uiteindelijke wijze van verslaglegging over duurzaamheid zal rekening worden gehouden met de adviezen van de commissie Janssen.

Indicatoren

De accountant adviseert daarnaast te komen tot een set aan meetbare indicatoren op het gebied van klimaat (specifiek voor provincie Utrecht). 'Dit kan ervoor zorgen dat er nog concreter inzicht kan worden geboden (maar ook nog beter kan worden gestuurd hierop)'.

Het gaat hierbij om effect- en prestatie-indicatoren. Een effect-indicator geeft aan wat de grotere doelstelling is die nagestreefd wordt op organisatieniveau. De centrale 'effect-indicator' in de klimaatparagraaf is: de afname van CO₂ per Klimaattafel. Deze wordt jaarlijks opgenomen in de klimaatparagraaf.

Daarnaast worden in de begrotingshoofdstukken prestatie-indicatoren opgenomen. Deze geven aan welke activiteiten ieder jaar gerealiseerd worden die bijdragen aan de doelstelling van de effectindicator per Klimaattafel. Deze indicatoren geven niet aan hoeveel CO₂ gereduceerd wordt, maar welke prestatie wordt geleverd om tot CO₂-reductie te komen. Bijvoorbeeld: hoeveel bedrijventerreinen worden verduurzaamd of hoeveel laadpalen worden geïnstalleerd? Ze geven concreet aan wat de activiteiten opleveren in termen van 'output'.

In bijlage 1 van dit plan is opgenomen welke prestatie-indicatoren per Klimaattafel zijn opgenomen in de begroting 2024. Hieruit blijkt dat nog niet alle Klimaattafels werken met prestatie-indicatoren gericht op de reductie van broeikasgassen. Deze zullen in de loop van 2025 verder worden ontwikkeld.

1 Zie hoofdstuk 2 voor een nadere toelichting op alle duurzaamheidsdoelstellingen.

2 Op basis van de ESG's: Environmental, Social and Governance-criteria vormen de drie belangrijkste criteria die gebruikt worden om de duurzaamheid en de ethische weerslag van een investering in een bedrijf of in een economisch veld te meten. Zie <https://nl.wikipedia.org/wiki/ESG-criteria>.

3 Zie: <https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2023-09/Programmabegrotingprocent202024.pdf>, pag. 315.

Hoofdstuk 6

Beleids- beïnvloeding, lobby, draagvlak en afstemming

Wat gaan we doen:

- We stellen een strategisch PA-adviseur aan, gericht op klimaatmitigatie en circulaire samenleving.
- We sluiten aan bij bestaande communicatiecampagnes om het bewustzijn in de samenleving te vergroten over de noodzaak om onze CO₂-uitstoot omlaag te brengen.
- We starten een campagne waarbij we als provincie het goede voorbeeld geven.
- Alle adviezen uit het quick-scan-onderzoek onder gemeenten en waterschappen (zie bijlage II).

De provincie is één van de vele overheidspartijen die werkt aan de reductie van broeikasgassen. Ook de gemeenten, de waterschappen, de rijksoverheid en de EU zijn hard aan de slag. De transitie zal efficiënter verlopen als die partijen met elkaar optrekken en gemeenschappelijke doelstellingen en ambities formuleren, bijvoorbeeld door gezamenlijk draagvlak te creëren onder de bevolking. Maar ook door als provincie goed samen te werken met de gemeenten en onze provinciale belangen te toetsen aan de plannen die in ontwikkeling zijn bij de EU en Rijksoverheid.

Beleidsbeïnvloeding & lobby

We zorgen dat we als provincie zichtbaar zijn in Den Haag en in Brussel. Maar er is niet één loket in Brussel of Den Haag. De Europese Unie en het Rijk zijn omvangrijke en complexe bestuurslagen met een veelzijdige ambtelijke en politiek-bestuurlijke inrichting. Maandelijks presenteren de ministeries in Den Haag en de directoraten-generaal in Brussel vele tientallen brieven en beleidsnota's aan de parlementen, waarin ze verslag doen van voortgang en nieuwe ontwikkelingen

aankondigen op het gebied van klimaatmitigatie. Als provincies werken we in IPO-verband samen zodat we goed geïnformeerd zijn en om invloed uit te oefenen op dit proces.

Daarnaast is meer inzicht nodig in de ontwikkelingen bij de EU en Rijksoverheid. We gaan daarom een strategisch adviseur aanstellen, speciaal gericht op klimaatmitigatie en circulaire samenleving. Iemand die goed bekend is met de inhoudelijke klimaatopgaven en ook in staat is om Europese/Haagse voorstellen in deze context te duiden op kansen en risico's en te vertalen naar standpunt en strategie en vervolgtacties.

Lobby-inzet in Den Haag 2024

Onze klimaat-lobby-agenda naar de Rijksoverheid vindt plaats onder de vlag van de Metropoolregio Utrecht (MRU)¹ en via het IPO. De Utrechtse aandachtspunten voor 2024 zijn: wonen, netcongestie, transitie landelijk gebied, mobiliteit & bereikbaarheid, economie, groen & water.

Lobby-inzet in Brussel in 2024

In 2024 zijn de EU-verkiezingen. Naar verwachting is er eind 2024 een nieuwe Europese Commissie. Dat betekent dat er weinig nieuwe wet- en regelgeving zal worden ontwikkeld in 2024. In het werkplan van het Huis van de Nederlandse Provincies wordt desondanks toch gelobbyd voor veel klimaatgerelateerde onderwerpen, zoals bijvoorbeeld: Klimaatdoelen voor 2040; een voorstel betreffende de interne markten voor hernieuwbare gassen, aardgas en waterstof en een voorstel betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markten voor hernieuwbare en natuurlijke gassen en voor waterstof.

Draagvlak & gedragsbeïnvloeding

Om klimaatverandering tegen te gaan worden veel maatregelen genomen. Om te versnellen, zullen we ook duidelijker moeten communiceren over wat er aan de hand is en wat ieder zelf kan doen. Klimaatverandering is namelijk niet alleen een vraagstuk voor de overheid, maar voor alle ondernemers en inwoners van ons land. Maar niet iedereen ziet direct mogelijkheden om zelf stappen te ondernemen. Daarom sluiten we ons aan bij bestaande bewustwordingscampagnes van de rijksoverheid (bijvoorbeeld 'Zet ook de knop om') waarin wordt ingegaan op de noodzaak om onze CO₂-uitstoot omlaag te brengen, en zullen we samenwerken met anderen aan campagnes (zoals 'Van Hoe naar Zo'). Daarnaast communiceren we actief over wat we zelf doen als provincie om te verduurzamen.

Op basis van onze monitoringssystematiek houden we iedereen op de hoogte hoe ver we zijn met het behalen van de doelen voor de eigen organisatie. We laten praktijkvoorbeelden zien van innovaties die kosten besparen en comfort geven. Ook leggen we de nadruk op de vele goede dingen die we doen en hiermee laten zien welke succesvolle initiatieven er lopen. Dit wordt het nieuwe normaal. En de goede voorbeelden gaan we delen via communities of practice. Met al onze communicatie richten we ons op de voordelen van de klimaattransitie en zetten we aan tot actie.

Als onze sturingsfilosofie een zeilschip is (zie hoofdstuk 3), dan mogen we niet vergeten om onze boegbeelden te laten zien. Daarom zetten we maatschappelijke initiatieven in het zonnetje die het al goed doen en zetten hen in als ambassadeurs. Deze ambassadeurs kunnen hun ervaringen delen en anderen inspireren om ook duurzame stappen te zetten. Door deze positieve voorbeelden te verspreiden, hopen we een bredere gemeenschap van bewuste en duurzame burgers te creëren.

¹ De Metropoolregio Utrecht wordt gedragen door de netwerkorganisaties van gemeenten (U10 en Regio Amersfoort) en de provincie Utrecht. Daarbij wordt nauw samen gewerkt met de aangrenzende regio's Foodvalley en Gooi- en Vechtstreek.

Afstemming

Alle bestaande provinciale programma's en activiteiten, zoals de energietransitie of de circulaire en klimaatneutrale infrastructuur hebben impliciet of expliciet een aanpak ontwikkeld – een transitiestrategie – waarmee de verduurzaming vorm krijgt. Vaak een aanpak die is gefaseerd en zich heeft ontwikkeld via het opvoeren van experimenten naar het opschalen van projecten. Hierbij wordt intensief overleg gevoerd met andere overheden en private partijen.

Binnen de zes Klimaattafels wordt het beleid goed afgestemd met externe partijen. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar in de verschillende bestuurlijke regio's.

Een quick scan² onder de gemeenten en waterschappen leert dat de provincie als regisseur op het gebied van klimaatmitigatie haar rol verder kan verstevigen. De adviezen uit het onderzoek zijn als volgt:

1. Organiseer de monitoring van de klimaatdoelen samen met de gemeenten. Neem hierin als provincie het voortouw.
2. Ondersteun gemeenten door inzichtelijk te maken welke regionale duurzaamheidsvraagstukken er allemaal spelen: circulariteit, mitigatie, landbouw, natuur, adaptatie, biodiversiteit. Probeer informatie en eventuele overleggen vanuit de provincie meer te bundelen, zodat de gemeenten niet vanuit verschillende organisatieonderdelen wordt benaderd met – soms – elkaar tegensprekende verzoeken en doelen.
3. Organiseer kennisdeling op het gebied van duurzaam inkopen en verduurzamen van de eigen organisatie.
4. Onderzoek of er verduurzamingsregelingen ontwikkeld kunnen worden voor sectoren waar de gemeente weinig mee te maken krijgt (bv zorginstellingen, VvE's).
5. Er is aarzeling bij het idee dat de provincie een klimaatberaad organiseert. Betrek gemeenten daarom bij het

opzetten van een eventueel klimaatberaad en werk goed uit wat de toegevoegde waarde van dit beraad zou kunnen zijn en welke rol iedereen hierin kan nemen.

6. Zorg dat de kennis van gemeenten op het gebied van te verkrijgen subsidies en gelden bij de Rijksoverheid groter wordt, of ondersteun hen bijvoorbeeld door middel van een loket. Het in ontwikkeling zijnde Energie Diensten Centrum (EDC)³ kan hierin een rol spelen.
7. Zorg dat de kennis van gemeenten op het gebied van regelgeving en te verkrijgen subsidies en gelden bij de EU groter wordt, of ondersteun hen bijvoorbeeld door middel van een loket. Het in ontwikkeling zijnde Energie Diensten Centrum (EDC) kan hierin een rol spelen.

Al deze adviezen zijn opgenomen in de acties die voortvloeien uit *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* en zullen bij de realisatie van dit plan worden opgepakt.

Met externe partners, zoals gemeenten en waterschappen, is er structureel overleg over deelonderwerpen zoals energie-opwekking (binnen de Regionale Energie Strategie (RES)) en mobiliteit. Maar niet over het halen van de landelijke klimaatdoelstelling. Daarom gaan we onderzoeken of er behoefte bestaat bij de gemeenten en waterschappen aan gemeenschappelijk overleg over de klimaatmitigatie (dus over de zes Klimaattafels). We maken zo veel mogelijk gebruik van de bestaande gremia, bijvoorbeeld het bestuurlijk overleg U10, Amersfoort en Foodvalley.

² Een verslag van dit onderzoek onder gemeenten en waterschappen is in bijlage II opgenomen. De adviezen uit dit onderzoek zijn verwerkt in de voorstellen in de acties in dit plan.

³ <https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/1-Jaarplan-Energie-Diensten-Centrum-Q4-2023-en-2024.pdf>.

Hoofdstuk 7

Innovatie-aanpak

Wat gaan we doen:

- In 2024 ontwikkelen we een klimaat-innovatie-agenda.
- We gaan CO₂-beprijzing als instrument door ontwikkelen, zowel binnen als buiten de organisatie.
- We ontwikkelen beleid voor CO₂-verwijdering en -vastlegging in de provincie Utrecht.
- We schalen biobased (ver)bouwen op binnen de provincie en extra reductie via innovatie.

Het verminderen van de CO₂-uitstoot brengt een grote behoefte met zich mee aan innovatieve samenwerkingsverbanden, technieken en werkwijzen. We gaan hiermee experimenteren. De verwachting is niet dat de bestaande technieken kunnen leiden tot klimaatneutraliteit.

Veel innovatie vindt plaats binnen elke Klimaattafel en de programma's die daaraan bijdragen. Omdat we denken dat deze innovaties elkaar kunnen versterken of kunnen inspireren, gaan we een gezamenlijke innovatie-agenda opstellen.

Innovatie-agenda

De innovatieagenda die we ontwikkelen, biedt een overzicht van alles wat er gebeurt of zou moeten gebeuren op het gebied van innovatie binnen de organisatie. Een eerste versie wordt in het vierde kwartaal 2024 aangeboden aan PS.

In drie stappen wordt toegewerkt naar deze agenda:

1. *Doorgronden van de thematiek*: Impliciete innovatieve werkzaamheden worden expliciet gemaakt door deze te koppelen aan de klimaattransities en belangrijke opgaven. Dit levert een reeks hoofdvragen op.
2. *Divergeren*: Bedenken van oplossingsrichtingen voor de innovatievraagstukken, waarbij de nadruk ligt op de rol

en invloedssfeer van de provincie. Hier komen relevante oplossingen uit voort.

3. *Opstellen contouren innovatie-agenda*: Keuze voor de meest kansrijke oplossingen. Deze vormen het raamwerk van de agenda, met een indeling in bestaande innovatie-initiatieven, quick wins en nieuwe potentiële innovaties.

Voorbeelden die we gaan verkennen zijn:

Broeikasgasemissies monitoren met satellieten

Een veelbelovende ontwikkeling binnen de monitoring is het gebruik van satellieten om de daadwerkelijke emissies van broeikasgassen naar de atmosfeer zichtbaar te maken. Dat biedt de mogelijkheid om de huidige modelmatige top-downmethodiek aan te vullen met real-time data. Vanuit het IPCC en het KNMI wordt aandachtig gekeken naar wat deze ontwikkelingen kunnen brengen. Ook vanuit de provincie Utrecht verkennen we of we hier nu of later een rol in kunnen nemen.

Citizen science inzetten voor betere participatie

We hebben de inwoners hard nodig om onze transitiedoelen rondom CO₂ te bereiken. Bewustzijn en kennisvergroting en participatie bij inwoners is daarom van belang om een gedragsverandering teweeg te brengen. Dat kan door een aanpak als 'citizen science': inwoners speuren, werken en denken mee samen met de professionals van provincies en kennisinstellingen. Inwoners doen mee aan onderzoek/experimenten door samen te meten en/of te analyseren en interpreteren in hun eigen leefomgeving. Inwoners worden hiermee al in een vroeg stadium aangehaakt bij de doelen en oplossingen. Door samen te experimenteren en onderzoeken wordt het bewustzijn van het belang en de kennis over de mogelijkheden vergroot. De provincie Utrecht eeft hier mee de weg voor gemeenten voor concrete maatregelen van inwoners en gemeenten met draagvlak.

Het klimaatberaad als sociale innovatie (zie ook hoofdstuk 3)

In de politiek en in ons economische systeem zijn we geënt op de korte termijn. De klimaatopgave loopt tot 2050 en zal het verschil moeten maken voor generaties na ons. Daarom vormen we graag met inwoners en ondernemers een visie hoe de provincie er uit zal zien in 2040. We starten een klimaatberaad, waar we met bewoners en ondernemers bijvoorbeeld met behulp van FutureDesign de toekomst tastbaarder maken. Een nuancering is dat we nog verkennen of het wenselijk is om tot één toekomstberaad te komen waarmee we als provincie kunnen werken voor meerdere grote opgaven. Omdat veel gemeenten al bezig zijn met burgerberaden op het gebied van energie en klimaat, zal dit provinciale klimaatberaad in nauw overleg met hen worden uitgewerkt.

Actiegericht evaluatieonderzoek en opschalen van innovaties

Er worden in de provincie op veel plaatsen en voor veel thema's innovaties ontwikkeld en getest. Tot nu toe is de opschaling hiervan een grote uitdaging. Bijvoorbeeld het toepassen van

die innovatie op andere locaties. Transitie-onderzoek laat zien dat het opschaalpotentieel van innovaties afhankelijk is van een beperkt aantal projectinterne en omgevingscondities. Juist de provincie is met haar partners in staat om vele van deze omgevingscondities te verbeteren. We gaan in samenwerking met de wetenschappelijke wereld onderzoeken hoe het met deze condities is gesteld, bijvoorbeeld via actiegeoriënteerd evaluatieonderzoek. Vervolgens kunnen gerichte verbeteracties worden uitgevoerd om de opschaalkansen te vergroten. Daarnaast brengen we de succesvolle experimenten via de maatschappelijke innovatiehub van VNG en IPO¹ bij gemeenten en provincies en andere Europese regio's onder de aandacht voor verdere opschaling.

Afbouwen van fossiel beleid

Er is landelijk een brede discussie gevoerd over het stoppen van fossiele subsidies: subsidies die (in)direct bijdragen aan het in stand houden van het gebruik van fossiele brandstoffen.

De Rijksoverheid heeft dit omgezet naar beleid² om deze subsidies af te bouwen.

Ook in het transitie-model van Drift³ wordt aanbevolen een actief 'afbouwbeleid' te voeren, zodat er ruimte ontstaat voor nieuw, duurzaam beleid.

Wij hebben de ambitie om te onderzoeken of er binnen de provincie ook vormen van subsidie en financiering bestaan waarmee we (onbewust) het gebruik van fossiele brandstoffen stimuleren. Mocht dit zo zijn, dan zullen wij voorstellen formuleren om dit af te bouwen.

CO₂-beprijzing

Financiële prikkels, zoals het heffen van een belasting op CO₂-uitstoot of CO₂-budgetten, helpen de broeikasgasuitstoot drastisch te verminderen. Maar op dit moment wordt slechts 23 procent van de mondiale emissies belast.

¹ Dutch Societal Innovation Hub (DSIH).

² Afbouw fossiele subsidies voor bedrijven | Duurzame energie | Rijksoverheid.nl

³ [Staat van Transitie: patronen van opbouw en afbraak in vijf domeinen - DRIFT \(eur.nl\)](https://www.drift.nl/).

Gedeputeerde Staten hebben in januari 2023 besloten in maatschappelijke kosten- en batenanalyses (mkba's) een effectprijs voor CO₂ te gaan gebruiken: dit is een interne, fictieve verrekensprijs van €875,- per ton CO₂ waarin de mondiale gevolgen van broeikasgasuitstoot, nu en in de toekomst, zijn verrekend. Hiermee zet onze organisatie de toon.

De provincie overlegt met andere overheden om deze zogenaamde 'social cost of carbon'-methode (SCC) gemeengoed te laten worden en het gebruik ervan binnen andere organisaties te stimuleren. Dit zorgt voor een effectiever instrument en voor meer uniformiteit in het gebruik van CO₂-prijzen door decentrale overheden.

Naast verdieping in het gebruik van SCC binnen mkba's, werkt de provincie aan verbreding van de toepassing in een groter aantal van haar eigen beleidsdomeinen; mobiliteit en bedrijfsvoering lijken daarvoor op dit moment het meest geëigend. Vanaf 2024 zal via de innovatie-agenda en met voorbeeldprojecten geoefend gaan worden met beprijzen. Ten eerste om de keuze voor duurzamere projecten of inkoopvarianten eenvoudiger en logischer te maken voor beleidsmakers en beslissers. Ten tweede om de uitstootreductie van de eigen organisatie te kwantificeren in euro's en de maatschappelijke effecten voor iedereen inzichtelijk te maken. Dit moet vanaf 2025 leiden tot een structureel gebruik van CO₂-prijzen bij provinciale beleidskeuzes en investeringsbeslissingen, én waar mogelijk in onze aanbestedingen (als onderdeel van het afwegingskader voor maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen (MVOI)).

Zowel via het IPO en netwerkplatforms als in samenwerking met partners zoals Building Balance, Universiteit Utrecht en andere decentrale overheden die ook werken met CO₂-prijzen, onderzoeken we vanaf 2024 hoe CO₂-beprijzingsinstrumenten

een financiële impuls kunnen geven aan innovaties die zorgen voor extra emissiereducties. Dit zijn reducties die worden behaald buiten reeds ingezette of geplande trajecten. Provincie Utrecht neemt hierin het voortouw zodat de komende jaren een impactvol instrument ontstaat.

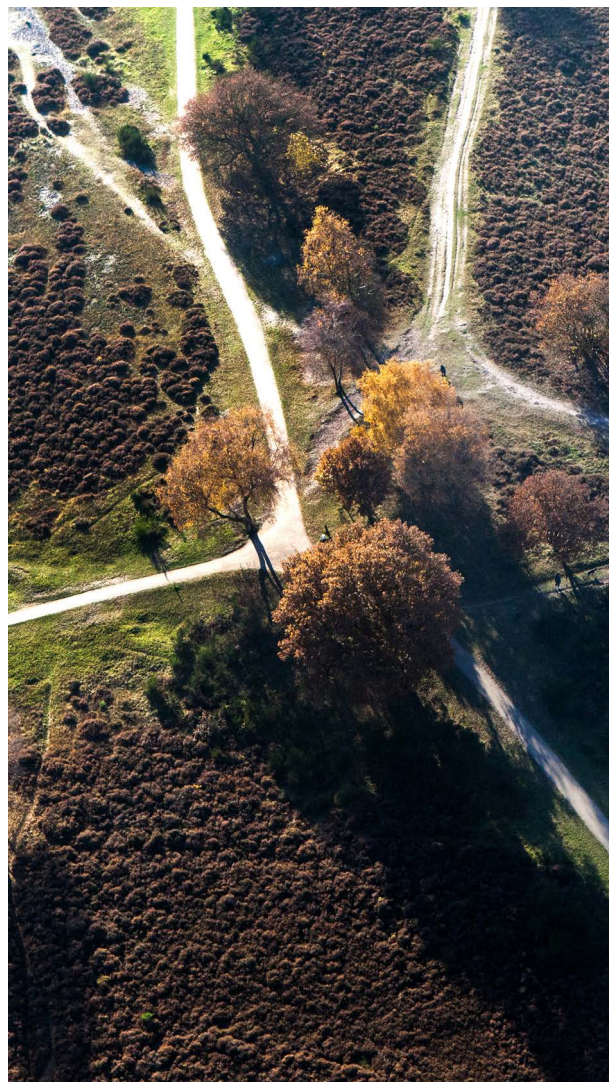
CO₂-verwijdering en -vastlegging

De provincie zal naast het voorkomen van nieuwe uitstoot aan de bron, óók moeten inzetten op het opslaan van 'oude' CO₂ of zelfs het uit de lucht halen van broeikasgassen.⁴ Dit kan met gebruikmaking van bestaande technieken of op basis van duurzame innovaties.

CO₂-verwijdering en -vastlegging draagt ook bij aan circulariteit, biodiversiteit, de lucht, -water en -bodemkwaliteit.⁵ Daarnaast worden duurzame businesscases financieel aantrekkelijker, bijvoorbeeld door biobased te (ver)bouwen of door koolstof op te slaan in minerale bodems, vezelrijke gewassen, gebouwen, wegen- en infraprojecten (denk aan biochar in asfalt), etc.

De provincie gaat als initiatiefnemer en aanjager een prominente rol spelen bij toekomstbestendig (ver)bouwen: het in Utrecht verbouwen en gebruiken van biobased en non-virgin-bouwmaterialen.

Via het landelijke transitieprogramma Building Balance worden hierin al eerste stappen gezet. De komende periode wordt ingezet op het opschalen hiervan en aan het toevoegen van aanvullende maatregelen (zie hiervoor ook de innovatie-agenda) die de transitie naar toekomstbestendig verbouwen, toeleveren en bouwen aantrekkelijker maken voor initiatiefnemers, investeerders, gebruikers en inwoners van Utrecht.

We zullen een apart voorstel uitwerken voor CO₂-verwijdering en -vastlegging als vast onderdeel van ons beleid. Dit doen we op basis van vijf kernwaarden. Het beleid en de maatregelen:

1. maken een meevoudige transitie mogelijk;
2. versterken de Utrechtse economie en dragen bij aan een gezonde en veilige Utrechtse leefomgeving;
3. zijn kansrijk, werken langdurig door en maatregelen zijn eenvoudig uit te breiden;
4. laten ruimte voor vernieuwing en innovatie of vloeien hieruit voort;
5. zijn verifieerbaar, meetbaar en maken het mogelijk hierover open te rapporteren.

⁴ Het IPCC stelt dat om een klimaatpak effectief en realistisch te laten zijn, naast voorkomen van nieuwe uitstoot, grootschalige koolstofverwijdering en -vastlegging is een vereiste om de temperatuurstijging op aarde te beperken tot max. 1,5 graden.

⁵ Compensatie kan onderdeel zijn van CO₂-verwijdering en -vastlegging. Bij compenseren gaat het om het (elders) uit de lucht halen van broeikasgassen óf het (elders) teniet doen van restemissies die niet kunnen worden voorkomen met andere reductiemaatregelen. Provincie Utrecht richt zich met CO₂-verwijdering en -vastlegging primair op extra reductie/verwijdering waarop zij invloed heeft en niet op het compenseren van uitstoot die vooral op papier 'netto 0' oplevert.

Hoofdstuk 8

Governance, begroting, realisatie en evaluatie

De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul is een concern-opgave die dienstbaar is aan de klimaatopgaven en programma's waar het klimaatbeleid wordt uitgevoerd.

Alle acties die voortkomen uit de Klimaataanpak zijn opgenomen in het kader op de volgende bladzijde. Ze worden uitgevoerd in de periode tot 2030. We rapporteren jaarlijks via de P&C-cyclus aan Provinciale Staten hoe het staat met de voortgang van de acties en het halen van de klimaatdoelen. De portefeuillehouder Klimaat en Circulaire samenleving is bestuurlijk opdrachtgever voor de uitwerking van de acties in de aanpak.

De financiering van het beleid en de projecten in de Klimaat-tafels wordt via de kadernota en programmabegroting aangevraagd. Daarnaast is er budget nodig voor de realisatie van de acties uit de aanpak. Hiervoor zal structureel budget worden aangevraagd in de Kadernota 2025 die wordt opgesteld in 2024. De kosten vallen uiteen in: formatie (5,5 FTE) en daarnaast kosten voor activiteiten en overige programmakosten.

Onderdeel van de 5,5 FTE zijn bijvoorbeeld een programma-manager en een monitoringsspecialist.

De kosten voor activiteiten zijn opgenomen onder activiteiten. In de begroting zijn daarnaast programmakosten opgenomen (denk aan kennisontwikkeling)¹. Onderdeel van de kosten is ook een bijdrage van €30.000,- in 2025 en 2026 voor de project-leider Provincie als voorbeeld bij de afdeling Bedrijfsvoering.

Tegenover de kosten staan, naar verwachting, de bijdragen vanuit het Rijk voor de uitvoering van de taken gekoppeld aan het Klimaatakkoord. Op dit moment vindt er een herziening plaats van de kosten. Bij het opstellen van de begroting is er vanuit gegaan dat de Rijksbijdrage vanaf 2025 onveranderd wordt doorgezet, dat wil zeggen een bijdrage van afgerond ruim €300.000,- per jaar. Uiteraard zal worden gekeken of er slim gebruik kan worden gemaakt van de budgetten van de EU.

¹ De prijzen zijn niet geïndexeerd.

In deze tabel staan de kosten per jaar, de geraamde bijdrage vanuit het Rijk en resterende vraag die zal worden aangevraagd bij de Kadernota. Afhankelijk van de beslissing hierover passen we de activiteiten van *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* aan. Klimaatmitigatie is een transitionele opgave. Er is nu een kosteninschatting gemaakt. Over 2 jaar kijken we opnieuw kritisch naar de begroting. Desgewenst volgt een bijstelling in de begroting.

Figuur 12

Financiële doorrekening (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Totaal lasten	1.080	1.065	1.205	1.100
CDOKE-middelen Rijk	-585	-585	-585	-585
Bijdrage interne organisatie	-80	-65	-205	-100
Totaal baten	-665	-650	-790	-685
Saldo lasten -/- baten (opgenomen in Kadernota)	415	415	415	415

Overzicht acties

- De provincie spant zich in om de volgende doelstellingen te bereiken:
 - 2030: 55 procent broeikasgasreductie ten opzichte van 1990.
 - 2050: Netto-nul-procent-uitstoot aan broeikasgassen.
- We rapporteren in het vervolg over klimaatmitigatie aan de hand van de voortgang op de zes Klimaattafels via de P&C-cyclus.
- We hanteren een indicatieve restemissiedoelstelling per Klimaattafel.
- We sturen de klimaatmitigatie-opgave aan op basis van de klimaatbeleidscyclus.
- Bij de volgende wijziging van de Omgevingsvisie en desgewenst de Omgevingsverordening nemen we een aparte paragraaf op over klimaatmitigatie en broeikasgasreductie.
- Binnen Gedeputeerde Staten ligt de verantwoordelijkheid voor iedere Klimaattafel bij verschillende gedeputeerden. De gedeputeerde Klimaat en Circulaire samenleving is verantwoordelijk voor het coördineren van de tafels.
- De gedeputeerde Klimaat en Circulaire samenleving draagt verantwoordelijkheid in het klimaatbeleid voor het uitvoeren van:
 - een eenduidige monitoringssystematiek.
 - een klimaatparagraaf in de P&C-cyclus.
 - het organiseren van de lobby richting de Rijksoverheid en de EU.
 - het ontwikkelen van een gezamenlijke innovatie-agenda.
 - communicatie en afstemming.
- We onderzoeken of er per Klimaattafel circulaire doelen kunnen worden gesteld.
- Integratie van de Klimaat- en Energiemonitor in een nieuwe monitor met o.a. data op gemeentelijk detailniveau.
- Prognoses per Klimaattafel ontwikkelen om beleid en scenario's te toetsen (o.a. in samenwerking met andere provincies via het IPO in de vorm van de provinciale KEV).
- Meer samenhang aanbrengen in de verschillende monitors die binnen de zes Klimaattafels worden ingezet.
- Samen met andere overheden geven we invulling aan nieuwe vraagstukken en behoeften rondom data en monitoring.
- Jaarlijks rapporteren we door middel van de klimaatparagraaf in begroting over de stand van zaken op het gebied van reductie van broeikasgassen.
- We formuleren aanvullend beleid als we de indicatieve doelen in de Klimaattafels niet halen.

- We ontwikkelen van begrotingsindicatoren per Klimaattafel, gericht op broeikasgasreductie.
- Het maken van een voorstel of en hoe de klimaatparagraaf kan worden doorontwikkeld naar een duurzaamheidsparagraaf met meerdere duurzaamheidsthema's of, te zijner tijd, naar een duurzaamheidsbegroting.
- De risico's van klimaatverandering nemen we desgewenst ook op in het weerstandvermogen.
- Het aanstellen van een strategisch PA-adviseur gericht op klimaatmitigatie en circulaire samenleving.
- We sluiten aan bij bestaande communicatiecampagnes om het bewustzijn in de samenleving te vergroten over de noodzaak om onze CO₂-uitstoot omlaag te brengen.
- We starten een campagne waarbij we als provincie het goede voorbeeld geven.
- In 2024 ontwikkelen van een klimaat-innovatie-agenda.
- Verder ontwikkelen van CO₂-beprijzing als instrument voor de hele organisatie.
- Beleid ontwikkelen voor CO₂-verwijdering en -vastlegging in de provincie Utrecht.
- Opschalen van biobased (ver)bouwen binnen de provincie en extra reductie via innovatie.
- We rapporteren jaarlijks via de P&C-cyclus aan Provinciale Staten hoe het staat met de voortgang van de acties uit dit plan.

Uit het onderzoek bij de gemeenten (zie bijlage II) komen de volgende adviezen:

- We ondersteunen gemeenten door inzichtelijk te maken welke regionale duurzaamheidsvraagstukken er allemaal spelen: circulariteit, mitigatie, landbouw, natuur, adaptatie, biodiversiteit.
- We proberen informatie en eventuele overleggen vanuit de provincie meer te bundelen, zodat de gemeenten niet vanuit verschillende organisatieonderdelen worden benaderd met soms elkaar tegensprekende verzoeken en doelen.
- We organiseren kennisdeling op het gebied van duurzaam inkopen en verduurzamen van de eigen organisatie.
- We onderzoeken of er verduurzamingsregelingen ontwikkeld kunnen worden voor sectoren waar de gemeente weinig mee te maken krijgt (bijvoorbeeld zorginstellingen of VVE's).
- De provincie organiseert een eventueel klimaatberaad in nauwe samenwerking met de gemeenten.
- De provincie helpt met het vergroten van de kennis van gemeenten op het gebied van te verkrijgen subsidies en gelden bij de Rijksoverheid.

Bijlage I

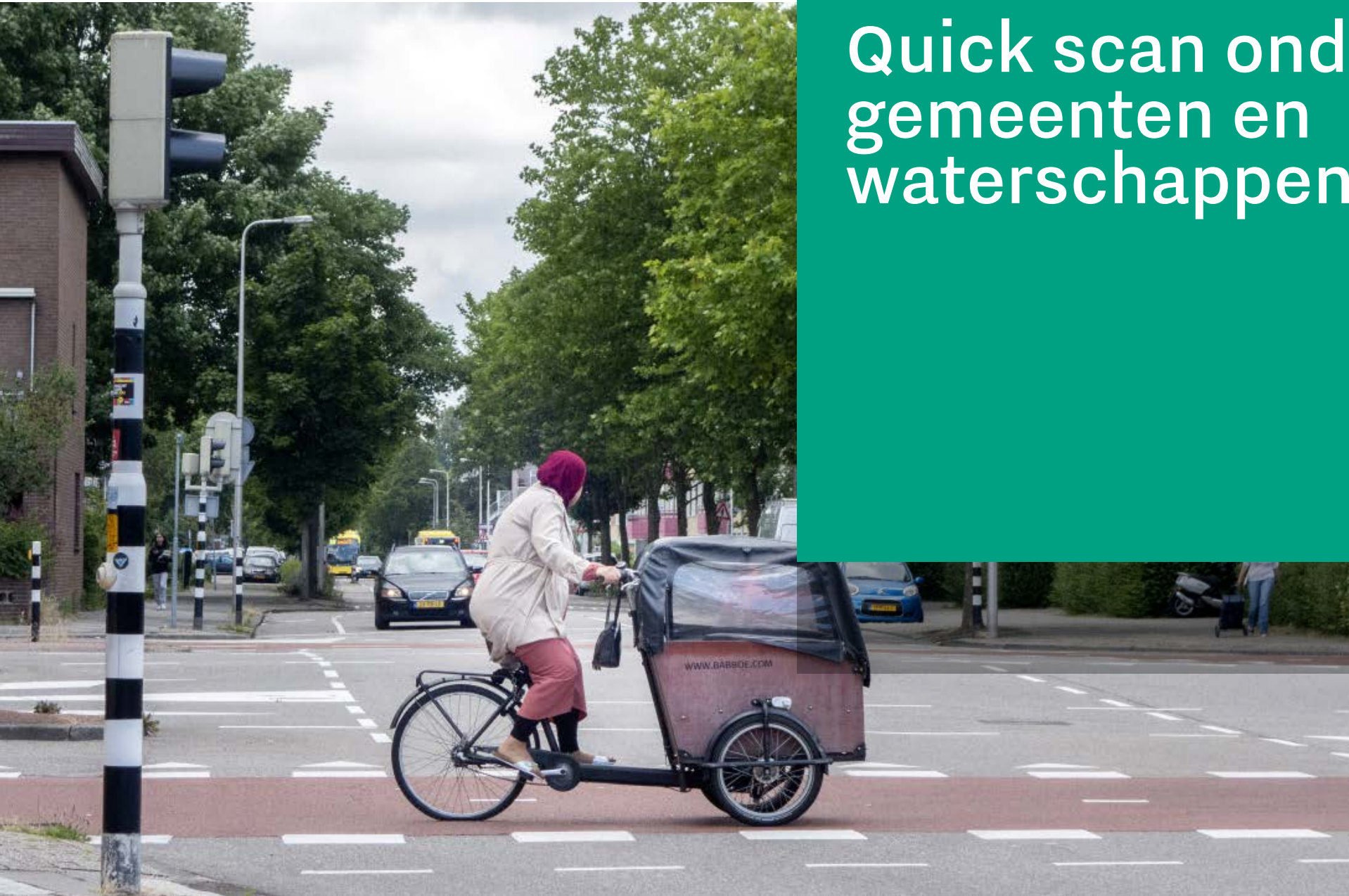
Overzicht prestatie- indicatoren

Prestatie-indicatoren per Klimaattafel in begroting 2024

Klimaattafel	Maatregel	MJD	Prestatie-indicator 2024
Gebouwde Omgeving	De ondersteuning van inwoners voor energiebesparing is beter (door o.a. gemeenten, woningcorporaties en Verenigingen van Eigenaren)	4.1.1	Geen
Gebouwde Omgeving	Toezicht op de verplichte energiemaatregelen voor bedrijven wordt beter uitgevoerd	4.1.2	Streefwaarde: in opdracht van de provincie en gemeenten vijfhonderd energiecontroles bij bedrijven
Gebouwde Omgeving	Er komt meer ondersteuning bij energiebesparing voor maatschappelijke organisaties	4.1.3	Tot en met 2028: 14.000 corporatiewoningen verduurzamen
Gebouwde Omgeving	Meer zonnepanelen op daken	4.2.1	Geen
Gebouwde Omgeving	Het aandeel duurzame warmtebronnen voor de verwarming van gebouwen is groter	4.2.4	<i>Tot en met 2030:</i> 1. 36.000 woningen aardgasvrij maken; 2. 54.000 woningen toekomst klaar isoleren 3. Ten minste vijf gemeenten met wijken worden gestimuleerd en ondersteund om de mogelijkheden voor een warmtenetwerk nader uit te werken 4. Ten minste vier lopende en twee nieuwe projecten voor duurzame warmtewinning waaronder aquathermie, geothermie en seizoensopslag (HTO) worden ondersteund
Gebouwde Omgeving	Convenant Duurzame Woningbouw	1.3.1 en 1.3.2	Geen
Elektriciteit	Meer zonnepanelen op daken	4.2.1	Geen
Elektriciteit	De groei van duurzame energie wordt ruimtelijk beter mogelijk gemaakt	4.2.2	Percentage duurzaam opgewekte energie van totale energiegebruik: 13 procent. Totale productie hernieuwbare energie in 2024: 13 pJ
Elektriciteit	De energie-infrastructuur is beter afgestemd op vraag en aanbod van (duurzame) energie	4.2.6	Geen
Industrie	Toezicht op de verplichte energiemaatregelen voor bedrijven wordt beter uitgevoerd	4.1.2	Streefwaarde: in opdracht van provincie en gemeenten 500 energiecontroles bij bedrijven
Industrie	Innovaties leveren een grotere bijdrage aan duurzame energievoorziening	4.3.2	Het aantal pilots van energie-innovaties waar de provincie bij betrokken is voor 2024: 5
Mobiliteit	Stimuleren fietsgebruik	5.3	Van alle ritten onder de 15 kilometer vindt 50 procent plaats op de fiets
Mobiliteit		5.3	De reistijd t.o.v. de hemelsbrede afstand van en naar belangrijke schoollocaties is kleiner of gelijk aan 1,2 km
Mobiliteit		5.3	De gemiddelde wachttijd bij provinciale verkeerslichten is voor snelfietsroutes maximaal 30, voor hoofd fietsroutes: maximaal 60 en voor overige fietsroutes maximaal 120 seconden
Mobiliteit		5.3	Minimaal 90 procent van de fietspaden voldoet aan de kwaliteit conform het Mobiliteitsprogramma op basis van breedte, verharding en doorstroming
Mobiliteit	Verduurzamen en stimuleren van OV	6.1	De klantwaardering is groter of gelijk aan 7,5

Klimaattafel	Maatregel	MJD	Prestatie-indicator 2024
Mobiliteit		6.1	De afwijking van de langzaamste rijtijd t.o.v de snelste is maximaal 60 procent
Mobiliteit		6.1	De bereikbaarheidsindicator voor OV naar economische kerngebieden is minimaal 30 km/u
Mobiliteit		6.1	Er zijn minder knelpunten in de doorstroming van het OV
Mobiliteit	Multimodale knooppuntontwikkeling		Geen
Mobiliteit	Zero-emissie in verkeer versnellen	5.5.3	Wij verstrekken subsidies voor de ondersteuning van zero-emissie-stadslogistiek
Mobiliteit		5.5.3	In 2028 zijn de OV-bussen 100 procent uitstootvrij
Mobiliteit	Goederenvervoer verduurzamen	5.5.3	Stimuleren van de regionale ambitie in de toename van het aantal waterstof-gedreven voertuigen (Europees waterstofproject LIFE NEW HYTS uitvoeren)
Mobiliteit	Verbeteren van de kwaliteit van het mobiliteitsmanagement	5.7.4	Uitvoeren van de onderzoeksagenda voor deelmobiliteit in Europees verband (INTERREG)
Landbouw en landgebruik	Kringlooplandbouw	-	In ontwikkeling
Landbouw en landgebruik	Emissiereductie veehouderij	2.2.3	In ontwikkeling
Landbouw en landgebruik	Uitbreiding bossen	2.1.4	70 ha nieuw bos
Landbouw en landgebruik	Voedselverspilling beperken	2.4.2	In ontwikkeling
Landbouw en landgebruik	Eiwittransitie	2.4.2	In ontwikkeling
Landbouw en landgebruik	Zon op dak agrarische bebouwing	4.2.1	In ontwikkeling
Landbouw en landgebruik	Tegengaan Bodemdaling	3.5.1 3.5.2	Het aantal hectares per jaar met technische maatregelen om de bodemdaling te remmen, die medegefinancierd zijn door de provincie
Provincie als voorbeeld	De provincie Utrecht is een aansprekender voorbeeld van energieneutrale bedrijfsvoering en inkoop	4.4	De hoeveelheid duurzaam opgewekte energie op het vastgoed ende eigendommen van de eigen provinciale organisatie
Provincie als voorbeeld	De provincie Utrecht benut haar eigen mogelijkheden voor een duurzame energieopwekking beter	4.4	Het percentage bespaarde energie t.o.v. het voorgaande jaar door de eigen provinciale organisatie
Provincie als voorbeeld	Goede huisvesting en verduurzamen eigen vastgoed	10.2	Het percentage afname van energieverbruik van het provinciale vastgoed per jaar

Bijlage II

Quick scan onder gemeenten en waterschappen

Inleiding

Ter voorbereiding op het *De Utrechtse Klimaatrapportage: Naar Netto Nul* is onderzoek gedaan bij de gemeenten en waterschappen in de provincie Utrecht om een beter beeld te krijgen van de wensen en ideeën die er leven t.a.v. het klimaatbeleid. Hiertoe is een quick scan uitgevoerd door middel van interviews en een semi-gestructureerde vragenlijst. De geïnterviewden zijn ambtelijk vertegenwoordigers van de gemeenten en waterschappen. De interviews zijn afgenomen door de medewerkers van het programma Klimaat Centraal.

De gemeenten en waterschappen verzorgen de realisatie van belangrijke onderdelen van de klimaatmitigatie (*bijvoorbeeld de Klimaatbureaus Gebouwde omgeving en Elektriciteit*). De achterliggende vraag bij het onderzoek is of alle gemeenten en waterschappen voldoende in staat zijn die rol te vervullen en of de provincie iets kan betekenen waardoor ze die rol beter kunnen invullen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het opzetten van gezamenlijke monitoring, gedragsbeïnvloeding en kennisdeling. De resultaten vormen input voor *De Utrechtse Klimaatrapportage: Naar Netto Nul*.

Vanuit de verschillende Klimaatbureaus binnen PU die zich richten op klimaatmitigatie, zoals mobiliteit en energietransitie, bestaan al veel contacten en overlegstructuren met de gemeenten en waterschappen waarin de voortgang en uitvoering van de Klimaatbureaus wordt besproken. Deze quick scan heeft zich niet specifiek op die onderwerpen gericht, maar op de brede doelstelling van klimaatmitigatie, namelijk het behalen van 55 procent CO₂-reductie in 2030 en de netto-nul-ambitie in 2050.

In oktober en november 2023 zijn 16 interviews gehouden (3 waterschappen en 13 gemeenten).

De vragen en de beantwoording voor de interviews met de gemeentelijke contactpersonen zijn in bijlage 1 uitgewerkt. Hier volgt een korte analyse en de adviezen die hieruit volgen. Ook is hier de (korte) analyse van de interviews met de waterschappen uitgewerkt.

De gemeenten

Het beeld dat uit de interviews naar voren komt, is dat alle gemeenten het onderwerp klimaat(mitigatie) met veel aandacht hebben georganiseerd. Er wordt steeds meer capaciteit beschikbaar gesteld, mede dankzij de uitvoeringsgelden van het Rijk. Een deel van deze capaciteit is via een ZZP-constructie ingeleend, wat een gevaar is voor kennisbehoud binnen de gemeente.

De aandacht richt zich (nog) met name op RES/elektriciteit, gebouwde omgeving (isolatie, gasvrij maken), mobiliteit (RMP) en netcongestie. Daarnaast is er aandacht voor klimaatadaptatie en circulaire economie. Er zijn veel maatregelen in gang gezet. Soms zijn er ook kwalitatieve doelen geformuleerd ('energie neutraal in 2040'), maar of deze doelen met het huidige beleid worden gehaald is onduidelijk.

Er is geen behoefte aan een apart klimaatoverleg tussen overheden. De agenda van de bestaande regionale (energie-)overleggen¹ zou verbreed kunnen worden tot het klimaatvraagstuk.

Op het gebied van monitoring lijkt er wel een vraag aan de provincie voor te liggen. Al hebben de gemeenten niet concreet wat ze willen op dit gebied. Zo willen ze graag meer actuele data gaan meten, al is het voordeel daarvan voor hen niet altijd duidelijk. De gemeenten hebben meestal geen aparte

deskundigheid op het gebied van monitoring, maar iemand die 'het erbij doet'.

Veel gemeenten organiseren zelf al iets op het gebied van een klimaatberaad. Ze vragen zich af wat de toegevoegde waarde is van een provinciaal klimaatberaad en zijn bang voor 'overkill'. Daarnaast denken ze dat de burger onvoldoende op de hoogte is van de rol die de provincie speelt op het gebied van klimaat en daarom niet veel interesse zal tonen voor een provinciaal klimaatberaad. Als de provincie er wel voor kiest, dan moet ze daarover duidelijk communiceren met de gemeente zodat deze niet wordt overvallen met vragen of dat er dubbel werk wordt gedaan.

De waterschappen

Drie van de vier waterschappen zijn geïnterviewd, met dezelfde vragenlijst als bij de gemeenten. Het beeld dat hieruit naar voren komt, is anders dan bij de gemeenten. Ze richten zich meer op klimaatadaptatie en circulair. De waterschappen zijn minder zoekend en veel duidelijker. Ze ontwikkelen plannen, vaak onder regie van de Unie van Waterschappen (UvW). De landelijke klimaatdoelstellingen gaan niet op voor de waterschappen: ze zijn vaak ambitieuzer. Hun doelstellingen zijn (sectorbreed):

1. Klimaatneutraal in 2035, energieneutraal in 2025. De doelen voor energieneutraliteit worden gemonitord door de UvW.
2. Ook circulariteit speelt een rol, net zoals de verduurzaming van de eigen organisatie en assets.
3. Belemmeringen zijn netcongestie en de beschikbaarheid van emissieloos bouw materiaal.
4. Alle waterschappen communiceren meer naar de bewoners dan vroeger, maar zijn hier zoekende in. Van oudsher staan ze wat meer op afstand. Er is meer overleg met bedrijven; met name de toeleveranciers. Via de UvW zijn er allerlei

¹ U10, U16, Foodvalley, Regio Amersfoort.

strategiegroepen, uitvoeringsgroepen en SEB-groepen georganiseerd, waar de waterschappen kennis delen. Er lijkt minder behoefte aan verdere samenwerkingsverbanden.

Adviezen

Op basis van de interviews met de gemeenten en waterschappen kunnen de volgende adviezen worden gedestilleerd, die worden meegenomen in *De Utrechtse Klimaataanpak*:

Naar Netto Nul:

- a. Organiseer de monitoring van de klimaatdoelen samen met de gemeenten. Neem hierin als provincie het voortouw.
- b. Ondersteun gemeenten door inzichtelijk te maken welke regionale duurzaamheidsvraagstukken er allemaal spelen: circulariteit, mitigatie, landbouw, natuur, adaptatie, biodiversiteit. Probeer informatie en eventuele overleggen vanuit de provincie meer te bundelen, zodat de gemeenten niet vanuit verschillende organisatieonderdelen wordt benaderd met – soms – elkaar tegensprekende verzoeken en doelen.
- c. Organiseer kennisdeling op het gebied van duurzaam inkopen en verduurzamen van de eigen organisatie.
- d. Onderzoek of er verduurzamingsregelingen ontwikkeld kunnen worden voor sectoren waar de gemeente weinig mee te maken krijgt (bijvoorbeeld zorginstellingen of VvE's).
- e. Er is aarzeling bij het idee dat de provincie een klimaatberaad organiseert. Betrek gemeenten daarom bij het opzetten van een eventueel klimaatberaad en werk goed uit wat de toegevoegde waarde van dit beraad zou kunnen zijn en welke rol iedereen hierin kan nemen.
- f. Zorg dat de kennis van gemeenten op het gebied van te verkrijgen subsidies en gelden bij de Rijksoverheid groter wordt, of ondersteun hen bijvoorbeeld d.m.v. een loket. Het in ontwikkeling zijnde Energie Diensten Centrum (EDC)² kan hierin een rol spelen.
- g. Zorg dat de kennis van gemeenten op het gebied van regelgeving en te verkrijgen subsidies en gelden bij de EU groter wordt, of ondersteun hen bijvoorbeeld d.m.v. een loket. Het in ontwikkeling zijnde Energie Diensten Centrum (EDC) kan hierin een rol spelen.
- h. De waterschappen ontwikkelen hun beleid centraal onder regie van de Unie van Waterschappen. Er is geen aanleiding om een verdergaande vorm van samenwerking te ontwikkelen. Wel lijkt het vruchtbaar om met enige regelmaat kennis uit te wisselen.

² <https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/1-Jaarplan-Energie-Diensten-Centrum-Q4-2023-en-2024.pdf>.

Bijlage III

Bijeenkomst met kritische tegendenkers

Consultatiebijeenkomst De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul

Op 16 januari 2024 kwamen op uitnodiging van de gedeputeerde voor Klimaat en Circulaire samenleving Has Bakker een aantal Utrechtse organisaties¹ bijeen om mee te denken over de klimaataanpak van de provincie Utrecht. In Paushuizen, één van de meest duurzame monumenten van Nederland, werd een avond lang van gedachten gewisseld over de vraag:

- aan welke knoppen de provincie (nog meer) zou kunnen draaien om tot CO₂-reductie te komen;
- welke rol dit van de organisatie vergt, wie daarbij nodig is en wat dit vraagt.

De meest prangende kwesties en bevindingen die bij de beantwoording naar voren kwamen, hebben hun weg gevonden in vijf adviezen aan de provincie:

Adviezen aan de provincie

1. Werk vanuit een provinciale klimaat- en energieverkenning. *Gebreek deze voor het versnellen van klimaatactie en voor het effectiever reduceren van de broeikasuitstoot.*
2. Breng focus aan in je klimaatinspanningen en toon meer 'bravoure' en ambitie als provincie. *Probeer niet alles goed te doen, maar richt je op aandachtsgebieden waarop de provincie invloed heeft (mobiliteit en gebouwde omgeving).*
3. Zorg voor meer draagvlak onder Utrechtse ondernemers, organisaties en inwoners. *Dit is een cruciale factor bij het op tijd bereiken van de klimaatdoelen en bij het betaalbaar maken en houden van de klimaattransitie.*
4. Werk een duidelijk en stapsgewijs innovatiepad uit. *Zonder vernieuwende en innovatie oplossingen blijven de klimaatdoelen buiten bereik.*

5. Beperk je niet tot de Klimaattafels uit het nationale Klimaatakkoord. *Kijk verder dan deze aandachtsgebieden en besteed aandacht aan communicatie en participatie.*

Aanbevelingen/bijstelling klimaataanpak

De bevindingen en de hieruit voortvloeiende aanbevelingen die tijdens de consultatieavond aan bod zijn gekomen, zijn na de bijeenkomst thematisch geordend en waar mogelijk verwerkt in de definitieve versie van de klimaataanpak.

Algemeen

Bevinding

- › Er spreekt nog onvoldoende ambitie uit de klimaataanpak.

Aanbeveling

- › Het plan mag ambitieuzer: toon meer ambitie en bravoure en maak de urgentie duidelijker.
- › Zet 'het waarom' in het begin scherper aan: we halen onze klimaatdoelen simpelweg niet als we op de huidige voet verder gaan.

Naar Netto Nul

- › De lopende tekst is aangescherpt op deze punten.

Sturingsfilosofie

Bevinding

- › De nadruk ligt erg op monitoring; ga je daarmee het verschil maken als provincie?
- › De consequenties van deze (voortgangs)controles en metingen komen minder goed naar voren.

Aanbeveling

- › Werk het sturen nog wat scherper uit.
- › Stuur integraal op het behalen van de klimaatafspraken; niet halen heeft gevolgen.
- › Eén van de instrumenten waarmee je verschil kunt maken, is het eigen inkoopbeleid.
- › Benoem de consequenties van de klimaataanpak en zorg voor focus, sturing en 'grip'. Wees dapper!

Naar Netto Nul

- › Er is meer nadruk gelegd op het feit dat de PU-aanpak consequentiemanagement is.
- › Sturen op maatschappelijk verantwoord opdrachtgeverschap en inkopen (MVOI) is toegevoegd.

Klimaattafels

Bevinding

- › Het klimaatbeleid rijkt verder dan de zes tafels.
- › Los van de tafels zijn er sectoren, instrumenten en ontwikkelingen waarover de provincie gaat die goed bruikbaar zijn of ingezet zouden moeten worden om de klimaatdoelen te bereiken. Denk aan: ruimtelijke ordening, vergunningverlening, toezicht & handhaving, economische zaken, etc. Deze worden nu nog niet genoemd.

Aanbeveling

- › Kijk breder dan alleen de tafels. Breng focus aan en richt je als provincie primair op gebouwde omgeving en mobiliteit, want daar is de meeste winst te behalen.
- › Er is een aantal suggesties gedaan voor toevoeging van thema's en kpi's aan de Klimaattafels (m.b.t. bijvoorbeeld waterkwaliteit, vergunningverlening & handhaving bij de tafel Industrie).

Naar Netto Nul

- › In lijn met het Klimaatakkoord 2019 is de kern van de aanpak dat op alle tafels inspanningen moeten worden verricht om de

doelen te behalen. Mobiliteit en gebouwde omgeving spelen daarbij een belangrijke rol.

- › De klimaataanpak is er juist om focus aan te brengen op de broeikasgasuitstoot. Dit wil overigens niet zeggen dat bij de realisatie van de provinciale klimaatplannen niet ook wordt gekeken naar andere duurzame doelen.
- › Onderdeel van de klimaataanpak is dat we kritisch naar de kpi's gaan kijken. We nemen deze aanbeveling mee.
- › Klimaat is een belangrijk onderdeel van de Omgevingsvisie. Bij de geplande herziening van de visie zal klimaatmitigatie expliciet worden gemaakt en worden geborgd.

Leiderschap

Bevinding

- › De regierol die de provincie zou moeten nemen, komt onvoldoende tot uitdrukking in de klimaataanpak.

Aanbeveling

- › Zorg voor leiderschap binnen en door de provincie: durf voor te schrijven, verbind écht en werk samen met het bedrijfsleven en inwoners (denk aan burgerinitiatieven).
- › Denk aan het opnemen van een mission statement in *De Utrechtse Klimaataanpak*, zodat duurzaamheid doordringt tot in de haarvaten van de organisatie. Dit vraagt om verdere uitwerking in de paragraaf de provincie als voorbeeld.
- › Geef als organisatie het goede voorbeeld en draag ook als management de duurzaamheidsgedachte uit.

Naar Netto Nul

- › De regierol van de provincie komt terug onder gedragsbeïnvloeding, transitiedenken, verbinding met de samenleving, bedrijfsleven en bij de zeilschipmetafoor.
- › We gaan geen mission statement invoeren. We zullen wel intern een draagvlak- en bewustwordingscampagne organiseren.

- › Met de Klimaattafel 'Provincie als voorbeeld' verduurzamen we de eigen organisatie. Daarover gaan we ook veel communiceren.

Gedragsbeïnvloeding

Bevinding

- › Gedragsbeïnvloeding ontbreekt in het plan. Dit gaat over de Klimaattafels heen.
- › Iedereen maakt zich zorgen over klimaat, maar dit is geen uitgangspunt in het plan.

Aanbeveling

- › Laat zien wat mensen allemaal al doen en welke goede en succesvolle initiatieven al lopen; maak dit tot het nieuwe normaal.
- › Het zou mooi zijn als je als provincie een bewustwordingscampagne kunt starten.
- › Zet in op 'communities of practice' om de goede voorbeelden te delen.
- › Maak mensen ook veel meer eigenaar van de problematiek (werk bijvoorbeeld samen met kennis- en opleidingsinstellingen en coöperatieve burgerinitiatieven).

Naar Netto Nul

- › We hebben scherper duidelijk gemaakt dat gedragsbeïnvloeding een belangrijk onderdeel van de aanpak is. Bijvoorbeeld door het invoeren van een klimaatberaad (of een andere vorm van participatieve samenwerking). Met een campagne zullen we laten zien dat we als provincie het goede voorbeeld geven.
- › In samenwerking met onder andere gemeenten gaan we bekijken hoe en op welke wijze we de opgedane kennis het beste kunnen delen (bijvoorbeeld via communities of practice).
- › De provincie zal meer inzetten op het samen met succesvolle klimaataanpakkers laten zien van het goede voorbeeld en het enthousiasmeren van anderen om met ons mee te doen.

Transitiedenken

Bevinding

- › Afbouwen en stoppen met vervuilende activiteiten of activiteiten met een negatief effect op duurzaamheid ontbreken in de klimaataanpak.

Aanbeveling

- › Gesuggereerd is een extra hoofdstuk toe te voegen met wat we gaan afbouwen. Als ideeën werden het afbouwen van veestapels, geen snelwegen verbreden, etc. genoemd.
- › Moet de provincie niet zelf aankondigen dat ze onderzoek gaat doen naar (bijvoorbeeld) het afbouwen van fossiele subsidies/geldstromen?

Naar Netto Nul

- › Er is een aparte paragraaf 'afbouwen' toegevoegd aan het hoofdstuk Innovatie. We gaan onderzoeken welke áfbouw-mogelijkheden er zijn waarop de provincie van invloed is.

Innovatie

Bevinding

- › Het hoofdstuk over innovatie kan scherper.

Aanbeveling

- › Leg een link met het bedrijfsleven en met kennisinstellingen [DRIFT, de ROM en andere partijen hebben hierover relevante opmerkingen gemaakt].

Naar Netto Nul

- › Dit hoofdstuk is 'logischer' en concreter gemaakt. Ook is er een onderscheid aangebracht tussen vernieuwing en innovatie.

Verbinding met de samenleving

Bevinding

- › Hoe neemt de provincie inwoners/verschillende doelgroepen mee in haar klimaataanpak? Dat is nog onvoldoende duidelijk. Verschillende duurzaamheidsthema's, ontwikkelingen en fasen vragen om steeds wisselende aanpakken.

Aanbeveling

- › Bundel duurzaamheidsonderwerpen. Sluit convenanten en combineer dat met handhaving en toezicht.
- › Gebruik digitale raadpleging, want dan bereik je veel meer 'unusual suspects'.
- › Streef naar een rechtvaardig klimaatbeleid.
- › Denk aan het instellen van maatschappelijke tafels.

Naar Netto Nul

- › *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* is de transitie-strategie waarmee we verschillende doelgroepen willen betrekken. Dat doen we bijvoorbeeld in de vorm van een Klimaatberaad waarmee we als provincie kunnen werken aan meerdere grote duurzaamheidsonderwerpen. Daarnaast sluiten we aan bij landelijke bewustwordingscampagnes. En we onderzoeken of werkvormen zoals 'citizen science' leiden tot betere participatietrajecten.

Bedrijven

Bevinding

- › De samenwerking met het bedrijfsleven/ondernemers (mkb, grotere bedrijven) wordt gemist, evenals het gebruik van hun innovatieve denkkraft.

Aanbeveling

- › Ga samenwerken en zorg voor een goede afstemming met de circulaire klimaatdoelen. Hier ligt ook een relatie met het inkoopbeleid.

Naar Netto Nul

- › We willen het bedrijfsleven activeren via meerdere, onderling samenhangende sporen. In de klimaataanpak is de relatie met het inkoopbeleid opgenomen.
- › Daarnaast wordt in 2024 een middellangetermijnstrategie opgeleverd voor een circulaire samenleving. Ook in deze strategie willen we meer de verbinding leggen tussen de circulaire doelen en de klimaatdoelen. De aanpak is onder meer gericht op het versterken van de circulaire economie. Dit doen we samen met team Economie en onze externe partners.

Klimaataanpak als zeilschipmetafoor

Bevinding

- › Deze metafoor is prima en aansprekend, maar niet volledig.

Aanbeveling

- › Neem een extra zeil op met burgers/burgercollectieven die ook moeten bijdragen aan de reductie.
- › Leg hier een verband met gedragsbeïnvloeding en bepaal wat je hierin als provincie kunt betekenen.

Naar Netto Nul

- › We voegen geen extra zeil toe; de afbeelding wordt daarmee te druk.
- › In de verschillende hoofdstukken wordt nu duidelijk gemaakt dat we de burger en ondernemer zo veel mogelijk centraal proberen te stellen.

Bijlage IV

Werkbijeenkomst met Provinciale Staten

Inleiding

Op 31 januari 2024 is een werksessie met PS-leden georganiseerd over *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul*. De bedoeling van deze werksessie was op te halen welke elementen de PS-leden belangrijk vinden bij het verder uitwerken van de klimaattransitie.

De bijeenkomst vond digitaal plaats en er waren veertien PS-leden aanwezig. Aan de hand van een presentatie werden de PS-leden geïnformeerd over de ideeën en voorstellen van Gedeputeerde Staten. Vervolgens werden deze voorstellen aangescherpt door een reactie van de PS leden te vragen. Dit gebeurde met behulp een Mentimeter-enquête. Hierdoor kon in korte tijd veel input worden opgehaald.

Analyse

De meest voorkomende begrippen uit de reacties van de PS-leden zijn samengevoegd tot drie hoofdthema's:

Draagvlak/participatie/persoonlijk controle

Toelichting: Om de klimaatmitigatie goed te laten verlopen, is het belangrijk dat er onder inwoners en ondernemers draagvlak is voor de veranderingen en dat ze mee kunnen denken over de wijze waarop de veranderingen gaan plaatsvinden. Men moet het gevoel hebben dat er niet over hen wordt beslist, maar mét hen. Een opmerking van een van de PS-leden: 'Participatie is heel belangrijk voor draagvlak en snelheid. Dus maak dat tot integraal onderdeel van beleid.'

Reactie: Dit is een belangrijk onderdeel voor de klimaatmitigatie. In de verschillende Klimaattafels wordt hier veel aandacht aan besteed. Om dit nog verder te versterken, hebben GS het voorstel voor een klimaatberaad opgenomen in *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul*.

Kosten/betaalbaarheid/Inclusiviteit/ energiearmoede/rechtvaardigheid

Toelichting: De maatregelen die vanwege de klimaatmitigatie gaan plaatsvinden, kosten veel geld. Als we willen dat iedereen eraan kan deelnemen, dan is de betaalbaarheid zeer belangrijk. Ook de huishoudens met een lager inkomen moeten betrokken blijven. Een van de reacties van een PS-lid: 'Zorg dat de klimaataanpak eerlijk verloopt. Niet dat de rijkere mensen meer profiteren dan de mensen met minder geld.'

Reactie: Er is veel geld beschikbaar om te verduurzamen. Bijvoorbeeld in de vorm van subsidies. Zowel bij de Europese Unie, bij de Rijksoverheid en bij de provincie. Deze subsidies dragen bij aan het betaalbaar houden van bijvoorbeeld de isolatie van woningen. GS hechten zeer aan een sociale klimaattransitie, waardoor alle partijen in de samenleving erbij betrokken kunnen blijven.

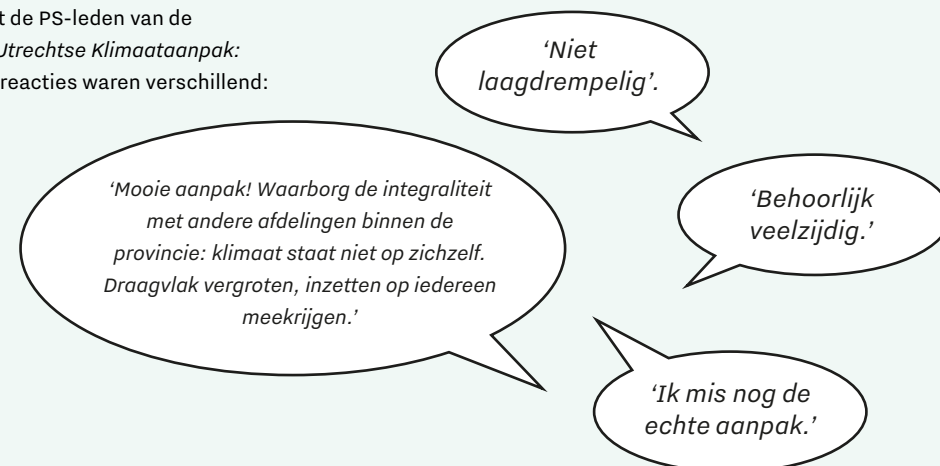
Goede voorbeeld geven

Toelichting: Om andere partijen ervan te kunnen overtuigen dat de klimaattransitie noodzakelijk is, zal de provincie het goede voorbeeld moeten geven. Reactie van één van de PS-leden: 'De provincie moet het goede voorbeeld geven en bedrijven en gemeenten duidelijk wijzen naar/helpen met de mogelijkheden en opties.'

Reactie: Het verduurzamen van de eigen organisatie is aangescherpt in de zesde Klimaattafel: De provincie als voorbeeld.

Tot slot

Een van de vragen was wat de PS-leden van de beschreven aanpak in *De Utrechtse Klimaataanpak: Naar Netto Nul* vinden. De reacties waren verschillend:

Colofon

Uitgave

Provincie Utrecht

Auteurs

Programmateam Klimaat Centraal

Eindredactie

Alexander Heusschen en

Nadine Verhoeven

Vormgeving

Enof creatieve communicatie

Fotografie

Beeldbank Provincie Utrecht

Datum

April 2024